
ދިވެހި އަދީބުން 4

ދިވެހިބަހާއިތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒު

8 ޖުލައި 2003

بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ މަރުކަޒު

މާލެ،

ދިވެހިރާއްޖެ

"ވަންތަ ޔާރަބި ޤަބޫލުކުރައްވާނަން ދުޢާއުން

ދަންނަވަމު ހަދިޔާ ސަލާމާ ވީނަ ފަންވަރުން

ކަމު ރަޙީމަން ޔާރަބު ސަލަވާތާ ސަލާމާ

އާލު އަސްޙާބުން އިތުރު ހިތާ ޖުމްލަން"

ދިވެހި އަދީބުންގެ އައުޖީލުގެ އަރުވާކާތިބު އަލުގަނޑުވުން މި ޙަޤީޤަތް ކުރިއަށް. މިއަހަރުގެ ޝިޢުރުވެރިންގެ ދުވަހުގެ ހަރަކާތްތަކުގައެވެ. ފަށްޓައިދެވުނު ކުރެވުނުތަކުތަކުން އަލުގަނޑުވެވުނު މިފަދަ ހަރަކާތް ޝިޢުރުވެރިންނަށް އަދި އެކުވެރިންގެ ޝިޢުރަކީ ޚިދުމަތްތަކަށް ދިވެހިބަސް ކުރިއެރުވުމަށް މިބައިވެރި ދިރުވަމުންދާ އަހަރެމެން. އެކަން އަލުގަނޑުވުން އަބަދުވެ ހަރުދަނާކުރެ ބާރުއަޅާލެވޭ.

މިފަހަރު މިރުން ފުރުޞަތު ހިތަވައިދޭތި މިދަންނަވާ ބައިވެރިވެއްޖެ.

ސ. އަލްއުސްތާޛު އަލީ އައްޗަރު

2. އަލްފާޟިލު ނަޖީބު އަލީ ޙުސައިން

3. އައްރައީސު މޫސާ މުޙައްމަދު ދީދީ

4. އަލްފާޟިލު ކަރަމަދު ކަލޭގެފާނު ދީދީ

5. އައްޝައިޚު އިބްރާހީމު ރުޝްދީ

މި ބޭފުޅުންނެވެ. މިއީން ކޮންމެ ބޭފުޅެއް ތަފާތު ސިފަތަކުގެ

ދިވެހި އަދަބަށް ޚިދުމަތް ކުރެއްވި ބޭބޭފުޅުންނެވެ. މީގެ ތެރެއިން
ބައެއްބޭފުޅުން ދިވެހި އަދަބަށް ގެނެސްދެއްވި ތަފާތު ފޮތްތަކާއި ލިޔުންތަކެއް
ދިވެހި އަދަބުގައި ވަރަށްބޮޑު އަސަރުކޮށްފައި އެބަހުއްޓެވެ. އެތަކެތި ބަލައި ގެނުވި
އަމުގަނޑުގޮތުންނަން އަދު ކަމެއްވެ. މިޒަމާނުގެ ކިޔުންތެރިން ފަށް އެއްޗަކަށް މިފަދަ
ތަރުތީބު އެއްކޮށް އެތަކެތި ދިރާސާކޮށް ގުޅުވަލި އެތަކެއް ދިރާސާކުރަން
އަދިވެސް ތަނަވަސް ވާހަކަތައް ކަމެއްވެ. މިގޮތުން ބެހޭ ކަންތައް ބޮޑުވަރި
ދިރާސާކުރުމަށް އެބޭފުޅުންގެ އަދިއެކަށީގެން އަސާސީކަމެއް ގެނައުމަކީ ބޮޑުކަމެކެވެ.
ސަރުކާރުގެ ނުރެވޭ. އަދިވެސް ތަރުޖަމާ ކިޔުންތެރިން ދިރާސީ ގެނ
ދިރާސާކުރުމުގެ ގޮތް ދިރާސާތަކުގައި ނިންމަން ގުޅުވަޅުތަކެއް ހުރިކަމެވެ. މިހެން
ސަރަހައްދު ބަޔަކު ފެނިގެންދާނެއެވެ. ބަޔަކު ކިޔުމަށް ނަގާނެއެވެ. އަދި
އިބްރާހީމް އެކުލަވާލުމަށް ފެށިފައިވާނެއެވެ.
އަހުރެންގެ މި ބަސްކޮށް ދިރާސާކުރި މިފޮތް އެކުލަވާލުމުގައި
އެންމެބޮޑު ބަރަބަރުކޮށްދީ މި މަރުކަޒުގެ މުވައްޒަފުން ދިރާސާއިން އަދުވެސް
ފުރަތަމަ ތަރުތީބު ނަތީޖާއަށް އިސްލާހުތަކެއް ހިއްސާކުރެއްވި ބަރާބަރު
އަދާކަރުދީފައިވެ.
އަހުރެންގެ ފަރާތުން އިސްލާހުކުރި އަދިބޮޑުކަމަށް އެބޭފުޅުން ކުރެއްވި
ތަސައްލީކޮށްދެއްވި ހަރުދަނާ ޚިދުމަތް އެބޭފުޅުންނަށް ޝުކުރުގެ މަޤާމު
ހިއްސާކޮށް ދެއްވާނެއެވެ.

8 ޖެނުއަރީ 2003

8 ޛުލްޤަޢިދާ 1424

އައްބާސް އިބްރާހީމް
ދިވެހިބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ޤައުމީ
މަރުކަޒުގެ ރައީސް

އައްސަޔިދު ޙުސޭން މުޙައްމަދުދީދީ

އައްސަޔިދު ޙުސޭން މުޙައްމަދުދީދީއަކީ ރާއްޖޭ މިވެދިޔައިން
ކަމުދާގެ ދާއިރާ ދަރިކަނބަލުން އައްސަޔިދު ޙާމިދު މިވެދިޔައިން
(ދޮރިޔާވާ) ގެންވެރިގެ އަލިފާނުތުލ މުޙައްމަދު އަބްދުއްރަޙްމާނު ދީދީއާ
(ގެންވެރިގެ މުޙައްމަދު ދީދީ) ދެކަނބަލުންގެ ދަރިކަލުންނެވެ.
އެދަރިކަލުން ޝަރަފުވެރިވީ ގޮތުގައި ވިލާދަވެވޮޑިގެންވީ މާލޭގައި ވިޔަފާރިވެވެ.
ދިހާރާގެ މަރުކަޒުން ދުލްޤަޢިދާމަހު 14 ވަނައަހަރު 1323 ގައި ހ.ކ.
މިރުމަތީގެ (އެއީ މަރުކަޒުގެ ވިލާދަވީ ގޮތުން) ގައެވެ. ތިއްބެވީ ސަރުކާރު
ދެމެހެއްޓުމަށް ޚިދުމަތްކުރެއްވި ވަގުތުތަކުގެ ތެރެއިން ބޮޑުވެރިކަމުގެ ދަރަޖަގައެވެ.
ޙުސޭން މުޙައްމަދުދީދީގެ ފުރަތަމަ އެސްމާޢީލް ބޮޑުވެރިކަމުގެ
ބޮޑުބޮޑު އަރިއްސަމާޢީ އަހަރުތަކު ކާރިޔާޓިރިއެވެ. ފަހުން އެއްގަމުގެ މިބާރާތު
ފުރިޔާދި ކިޔުވުންތެރި އަރިހުންތަކުން. އެކީ ކިޔަވައިދިނުމުގެ އެވެ. އޭގެފަހުން
1929 ވަނަ އަހަރު އިސްލާމީ މަދަރުސާ ދަސްކުރުމުގެ މުސްލިމުންގެ
އަރިހުންތަކުން ކިޔަވައިދިނުމުގެއެވެ. އެފަހުން މަދަރުސާގައި 2 އަހަރުދުވަހު ދިރާސާ
ކުރެއްވިއެވެ. މިގޮތުން އެދުވަސްވަރު އިނގިރޭސިބަސް އޭގެ ތަރުޖަމާކުރުން
ދަސްކުރެއްވިއެވެ.

އިސްލާމީ ޙުސޭން މުޙައްމަދު ދީދީ ކުރިންވެސް ދެވަނަ ހަފްތާގެ
ވަޒީފާ ގެނޑިއާއި ވަޒީފާ އަރުވާ ކަމުގެ އުފެއްދި ޝަރުޢީ ދާއިރާ ވެރިން
ކަމުގެ އިސްލާމީ ވިޔަފާރިކުރެއް ވަކިކަމަކާ ކުރައްވަން ގެންދިޔަ
ދުވަސްވަރެވެ. ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާ ބަލަހައްޓަވާ މުސްލިމުން ޖަމާޢަތް
އެދުވަސްވަރުގެ އިސްލާމީ ދާއިރާގެ އަސާސީކަންކަމުގެ ބައެވެ. އަދި އެކަމުގައި

ކޮމްބާއި ޤައުމުގެ ޙާލަތުން ހާމަވުމުގެ ރަހަ އެހުރުންނެވެ.

މޫސާ މުޙައްމަދު ދީދީ ސަރުކާރުގެ ހިދުމަތަކުން ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި
ޚިދުމަތްކުރައްވާ ފަރާތްތަކުން އެކުލެވޭ ސަރުކާރުގެ ކޮމިޓީއެވެ. އެ ސަރުކާރުގެ
ވަޒީފާގައި ދެމެހެއްޓުމުގެ ސަރުކާރުގެ ސަރަޙައްދުގައި ކުރާ މަސައްކަތް (ދޮށުން
ވަޒީރުއްޔާ) މުޅިއެކުގައި ޝަރީޢަތާ ކުރެވިގެން ކަމެއްކުރެވިއެވެ. އެއީ ފާހަގަ
ކޮށް ވަޒީރުގެ ދަރުބާރުގެ ވަޒީރުގެ ފަރާތުން ދިނުމުގެ ކަމެއްކުރެވިއެވެ.

އަދި ވީމާ މޫސާ މުޙައްމަދުދީދީއާއި ބައްދަލުކޮށް ހާލުބަލާ ކުރެއްވި
އެއީ ބައްދަލު އިއްތިފާޤުވެ ކުރެއްވި މަސައްކަތް ކުރެއްވި ބަދަލުތަކެވެ. މިގޮތުން
ބައްދަލު ޤައުމުން ކުރިން ދިރާސާކޮށް އަދި ޤާނޫނުތަކުން މުޅި ދުނިޔޭގައި
ފާހަގަކުރެވޭ ބައްދަލު ވަގުތު ހިތްވަރުދެއްވިއެވެ.

މެންބަރުންނަކީ:-

1. އަޙްމަދު ޝާކިރު
2. ސ. ހ. އަލީދީދީ
3. ސ. ހ. ޙަސަންދީދީ
4. ބަގީޗާގެ ދޮންތުއްތުދީދީ (މުޙައްމަދު ރަޝީދު)
5. ގިރިތޮރާގެ އަޙްމަދު ކަލޯފު
6. މުޙައްމަދު ޢިމާދުއްދީން
7. ޖަލާލު ކަމާލުއްދީން
8. އަބްދުލް ޙަކީމް ޙުސައިންމަނިކު

މޫސާ މުޙައްމަދުދީދީ ކުރެއްވި އެންމެ ކުރިއަށްދިޔުމެވެ. އެއީ
ފާހަގަ ކުރެވުނު ދިރިހުރިއްޔާގެ ދުވަސްތަކުގައި ކުރެއްވި ކުރިއަށްދިޔުމެވެ.
އޮގަސްޓް 11 ވާހަކައިން ދިމާވެގެންދިޔައެވެ. ހަމަވީ ތާރީޚުގައި 6

ބޭފުޅުންނެވެ. އަވަށްޓެރި 29 ޖުމާދަލްއޫލާ 1364 ހ. ދުވަހުގެ
ރޭގަނޑުގައެވެ. އެއީ ރަޖަބުމަހުގެ 1 ވަނަ ދުވަހެވެ. ވަސްޓޫނުކުރުވި
ހުކުރުމިސްކިތު ހަނިދުވަތްތެރިގައެވެ.

އަރަބި ޚިދުމަތް

މާލޭ މުޙައްމަދިއްޔާ ދިވެހި އަރަބަން ކުރެއްވި ޚިދުމަތްތަކަށް
ކާފުވާ ޝަރީޢަތުފަދައެއް ނަގަފިޝް ޢާއިލީ ފަތުޙުއްލުގެ
ރަސްމީނުނާއި ތަޢުލީމީ ކުރުތެއްލުގެ ރަސްމީނާއި ދަރުސް ނަގައިދިނުގެ
ރަސްމީނު ދިވެހި އަރަބަން ޚިދުމަތްތަކާއި ކުރައްވި ބޭފުޅުވެ. ޚިދުމަތްގައި
ދިޔާނުތަކާ ސަބަބު ބޭފުޅުވެ. ދިވެހިބަހުން އެކިގ ފުރަތަމަ ދަރުސްދޭއެ
ނަގައިދީ އާރާއެވެ. އެއީ އަރަބިދިނުގެން ނަގައިދީ "ހުރުމަތްދީ" ނަމަ
ފަހަރު ގޮތުހަރަ ހިނގުމު ދަރުސްދޭއެވެ. ދިވެހިސްފުގައި ޝަރީޢަ ތަރުތީބު
އަޚްލާޤު ފަޤީހުންތަރުކުރެވޭ. އަރަފަހުން "ނަޙުވު ޞަރުފު" ނަމަ ދަރުސްދޭއެވެ
ނަގައިދިނެވެ. ދިއީ ފަހުގެ ފެށުން އަށް ހަމަވުންފަތް ޢިލްމުތައް ދިނުވަން
ހިންގުމަށް ފުރުސަތުވުންފަތް ދަރުސްދޭއެވެ. ދިވެހިބަހުން ހިނގާ 1930 ވ.
ހުސްވީއެވެ.

މާލޭ މުޙައްމަދިއްޔާ ބޭރުން ކުރުގެ ޙަރަކާތްތަކުން
ފަސްހަފުވަތުދޭހެ ފަރާތުން ދަރުސްދޭ ބޭފުޅުވެ. އެއީ ދިވެހި ނަމަފުރު
ރާސްތާ ދަރުސްދޭހުގެ ތަރުޖަމާ އަޚްލާޤުތަކުގެ އަޅުގަނޑު ހިނގައެވެ.

ދިވެހިބަހަށް "ތަރި" ދިރިއުޅުމުގެ ނަމޫނާ ދިވެހިރާއްޖެ
ފަޚްރުވެރިކަން ތަރުތީބުކުރެވުނު. ފަޚްރުވެރި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުވަސްތަކުގެ 1363 ހ.
ގައި ހިނގުމު އަޅުގަނޑުމެންނެވެ.

ތަރި

ހުވަނދު ހުސްވެ އިރުވައަށް ދުވިން ނުވެއްޖޭތޯ ފާސްވެއްޖެއި:-
އެއީ، ނޫނަ، ދުނިޔެ ގޮތުގައިވަސްވަރަކަށްކަން ނޭނގެއޭވޭ- ވެހުންވާތީގެ
ވިއްސަރު ބިންގަނޑު އޮތީ ރަނގަޅަށް ތެޅި ހިރަފުސްބުރުން ދުވިން
ކަނޑުފައްތޯ. ގަސްތަކަށް ދިޔަފުރާނަށް ކަނޑަތަކުގެ ބޮޑު ބިރަކު
ތޫފާނުތަކައި، ގުދުރަތުން ވަސްއަކަތްކުރާއްތޯ. ހަމަ ދުވަސްވަރުއިރު
ހަމަތަކާ ކުލަ، އޮޅުން "ހަތްކުލަ" ތަންކުރި ފެންނަގަކަށް ވަރައްތޯ.
ދުވާލުގައި އެއީ ހަތްކުލަ ބޯނުން އުނގެނެކަސް ނޫނގެތެރެ ހުރިއިރުގައި،
އެއީ، ކަލުކުލައިގައި ހުރިހާ އަށްޗެކެއް. މީހުންވެގެންތާ އަހަރެމެންނަށް
ނޫނގެއޮގެ ހުރިހިރާ ގޮތެވެ ހުރިހިރަކަށް ބޮޑުތިރުކުގައި، ތަރަށްބޯބު
އިރުތިރިން ކަލުގައި ހިލޭން އަހަރެމެންނަށް. ވައިލޫ ހުރިހިރު ނޫނގެނެގެން
އަލުގަނޑުގެން އިސްއަހުރަލި، ބަލައިލީމާ، އަލުގަނޑުގެން ހުނުގެ ބޮޑު،
އަނދިރިކަން ގޮސް ހުސްވެރިސްބެ، އަލުގަނޑުގެން ހައިލީލަ ޖެހެސައިގެން
ދިލިބާ ބިލާ ދުވަރުގައިލީ ހުސްކަން، ހިރަފުސްދުވެން ހުސްވެގެން
ވާރިނދަލާ، އަލުގަނޑުގެންގެ ބަލިއިލާ ފަލިން ހުރައިގެން ހަކަތަހާކަން
ހުންނަ، ނުވެންނަ ހިސާބަށް އަހުންނަ އެކަތަރުގެ، އެކަލޭގެފާނު
އެސްކަލެއްހުރަ އެއްޗެކެތިކަށް ކަނައި ބަލައިލާ އެއްޗެއްކޮށްލާ. އެއީގެ
ވިދުން އަހުންނަގޮތުން ބައްޖަހަރަން ހިތަން ހުންނަނީ ސާހިބެއްލާރި
ތަށްޖެއްގައި، ހުރި ސާހިބުންދާއްގައި އަހުންނަގޮތަކާ. ބައްޖަހަރަން
ނަރުނުވަނީ ޖަލާރިދުތަކު ތޮރުއިން އަރިވަސްފުރަ ތަކެތިގައި އަހުންނަ
ގޮތުވުވާ. އެއީހެ އަލުގަނޑުގެން "ތަރި" އަށް ކިޔައިލީ ކީއްވެ؟ އަދާ!!! އެއީ
ހަމަތަކާ. އެއަށް ވެރިވަރަކަށް ބަލައިލީތަނީ ގަދަވަމުންނެވެ.

ފަހަރަކުވެސް ޖޯޑުވެރިން ހުއްޓައިލާނެތީ ނުވެއްޖެ. އަދި ކީއްވެތޯ؟

އެބޭފުޅާ ހިތުގައި އުފާ ހުރިހާލަތް......

ފަސީހުލްމުއައްރިޚް އިބްރާހީމް ނަޝީދު

ފަސީހުލްމުއައްރިޚް އަލްމަރްޙޫމް އިބްރާހީމް ނަޝީދު އަލްއަޑީބުރިއަށް ހައްދުނުމަކީ ކަލޭގެ ބޮޑުފުޅުކަމެވެ. އެއީ ކަލޭ މުޙަރަމު މުޙައްމަދުފުޅުގެ މުޙަރަމު އިބްރާހީމްގެ. ވަކިވަރައީ ކަލޭ ޙައްވާއެވެ. ދިރިއުޅޭ އަތިރަށް ދުނިޔެއަށްވަޑައިގަތީ 15 އޮގަސްޓު 1897 މ. ގައި ކަލޭގެއެވެ.

އިބްރާހީމް ނަޝީދުއަކީ އަލިއަށް ހިއްލަވާއި ހިތްވަރުން ތައުލީމު ހާސިލްކުރެއްވީ ބޮޑުފުޅުކަމެވެ. އޭނާގެ ބައްޕަފުޅުގެ ކިޔަވާދިނުމުގެ ފާރަވެރިކަމުގެ ވަރަށް ތަރި ބޮޑުކަމުގެއެވެ. އަލިއްބަރުގެވެރިކަމުން ދިރާސާގެ ޤުރުއާނާއި ޙަދީޘް ފިޤުހުގެ ޢިލްމު ވަރަށް ގިނައިރުގައި 1332 ހ. (މީލާދީން 1913) ހާސިލުކޮށްދެއްވިއެވެ. އޭގެފަހުގެ ހިތްވަރަކީ 13 ވަރަކަށް އަހަރު ދުވަހުވެއެވެ. އެއަށްފަހު ދިވެހި ވަޒީރުގައި 1345 ހ. (މީލާދީން 1927) ވަނަ އަހަރުގެ ކުރިއްސުރެއެވެ. އޭނާ ރާއްޖޭގައި އޮތް ދުވަސްވަރު ސަރުކާރުގެ ޚިދުމަތްތެރިން (މިނިސްޓް) ގެ ނަރުހަށްވެ. ދިވެހި ތަރުޖަމާގެ ފަރާތުން ހުރިހާ ވާހަކަ ވަރުތަކުގެ ބަޔާންކުރުމަށް ޚާއްޞަ ދުވަސްވަރަށް އިޖްތިމާޢީ ވާހަކަތަކުގެ ވެސް ޙަޤީޤީކަމަށް ސާދާ ނަޝީދު ދިރިއުޅުއްވިއެވެ.

މިދުވަސް އަދި އަހަރުތަކުގައި ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ދިރި ވަޒީފާތަކުގައި ސާދާ ޚިދުމަތްކުރެއްވިއެވެ. ބައިތަކަށް ހަދިޔާކުރުމަށް ވަޙީދު ޢައްސާ ވަކާލާތުގެ ވަކިވެރިކަމާއި މާލިއްޔަތުގެ ތަރިކަމާއި، ވަކާލަތުގެ ޙަރަކާތްތެރިކަމުގެ ތަރިކަމާއި، ނިޒާމީ ކަރަޤާފީ އަދި މުޢައްސަސާއާއި ދިރިއުޅުމަށް ވަޒީފާތަކުގެ ތަރުތީބު ހިމެނެއެވެ.

ސިޔާސީ ގޮތުންނާއި އަދަބީގޮތުން ވަރަށް ކުޅަދާނަ ޝަޚްޞެއް
ބޮޑުފެންވަޅުގެ ސާބިތުބެއްސަވާދު ރަސީދުގޮތުއްސަވައިގެ އިބްރާހީމް
ދުނިޔެއިން އަވަހާރަވީ 19 ޖުމާދަލްއައްވަލް 1381 ހ. (މީލާދީން
29 އޮކްޓޯބަރ 1961) ގެ އާދިއްތަ ދުވަހުގެ ހަވީރުއެވެ. އޭނާ އޭނާ ހުންނެވި
ވަޒީރުން އަށާރަގެ ގަވާރުގައެވެ. އޭނާ ވަސްޓާރުން ޚުދުވި ނަސްލުގެ
ދިއްޔަގޮތުގައި ކުރުކުރިސާލިހުގެ ވަކިކުރެއްވީއެވެ. އޭނާގެ ޒަމާނުގައި
ޝިރުވަރުކަމުދުރުނާއި ބޮޑުވަޒީރާއި ވަޒީރުން ބައިވެރިވެވަޑައިގަތެވެ.
ސޯވެ ދުރުސްވުގެ ދަރިކާވާ އެބައާތެވެ. ދިބިވަޑައިގަތީ ދިން
ދަރިކާވުންނެވެ. ކަބަދު ބޭފުޅާ ކައިވެނި ބައްޗާދިއްތެވެ.

އަދަބީ ޚިދުމަތްތައް

ބޮޑުފެންވަޅުގެ ސީދީ އިބްރާހީމް ދުރުސްވުގެ އަދިބުކާތެވެ. ތާރީޚު
ދެއްކުންތެރިއެކެވެ. ދިދީގެ އަދަބުގައި އޭނާ ތާރީޚުކުރެއްވިވަޑައިދިނި ބައްގެ
ދިރިހުރިއިރުގެ ގޮތުންނެވެ. ނަޒަމްސާ އަދަބީ މަޖައްލާގެ ބޮޑުތަރުކާގެ
ތަރުޖަން ހުރިއި މަޖަމޫނުމީސާ އޭނާގެ އަދަބުން ފޮރުއެވެ. މަޖަމޫނުގެ
ބޮޑުތަން އޭނާ ލިޔުއްވި ދިހި މަޖަމޫނެވެ. ދިހި ތަރިކާއި ސަރުކާރުގެ
ދަބަރުވަރު ރަނގާއި ލަފައްޗާތުކުން އޭނާގެ ލިޔުންތަކު ފޮރުއެވެ. ބަސްކާޓޫނާގެ
ވަނބަދުކާއި، އެކާޓޫނާގެ ނަދީސްކަނ ކުރައްވިއެވެ. "ސްއަލަމާ އަރިބި ދި
ފާރިދ ޝަތަލީމް ވަކަމަރިބި" ލިޔުމުގައި 1936 ވ. ވަނަ އަހަރު
ދިވެހިބަހުގެ ފާރިދު ފޮތެއް ލިޔުއްވިއެވެ. މިއީ ދިވެހިބަހުގެ ފާރިދާ
ބެހޭގޮތުން ދިވެހި އިލްމުވެރިން ލިޔުއްވި ފޮތްތަކުގެ ތެރެއިން އެއްވަނަ
ފޮތެވެ. 3 ވަނަ ފޮތެވެ. މިފޮތުގައި އޭގެ ކުރިން ދިވެހިބަހުގެ ފާރިދާބެހޭ

ޗޫޅުން ޖެއްސުން ދޫކޮށްލުމުގައި ހުރި ފަރުންފުޅު ބަލާބެލުންތެރިން ބަހުގެ ގަބޫލުކުރާ ގައިމުގައިވާ ފަހަރުތަކުގައި ވާހަކަ ދައްކާ ގޮތުގެ އަސަރުތައް ފެނެއެވެ. މިއީބަލަން ސަމާލުކަން ދެއްވަން ކުރިމަތިލާ ބައެއް ފަހަރު ގޮތްތަކުން ބޭނުން ހިތްވަރު ދޭންޖެހޭ ބަލަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެއް ދެވިދާނެއެވެ.

ޖޫރިމް ޖެހުމުގައި ގައިގައި ދޫކުރަންޖެހޭ. ސާބިތުކުރާ ހެކިތަކުން ގެންދާ ޝަރީޢަތް ފަރާތުން ފާޅުވެ. ނުވަތަ ފަރާތަކާ ގުޅޭ ބަދަލު ޖެހުމުގެ ދަރަޖަ ބައިވެރިވާ ޖެހުމެވެ. ނަގައިދޭ ސާބިތުކޮށް ދެއްކިދިނުމެވެ.

ޖިންސީ ގޯނާތަކުގެ މިސާލު:

١. އައްޑީން

ފާޙިޝް ކަމާއި ގުޅޭ ޖިންސީ ގޯނާއަކީ ދަރިން ބެލުން ބެލެހެއްޓުން،
ހިނގާ ޖިންސީ ސަލާމަތްތެރިކަމަށް، އެއްބަސްވުން އެންމެ،
ވާހަކަ ދައްކާ ދުވަހު، ކުޅިވަރު ބަލައިގަތުން ހުށަހެޅުމެވެ. އަދި އެފަދަ ގޮތުގައި،
އެއްބަސް ދިނުމުގެ ބޮޑެތި ފިޔަވަޅުތައް އަޅަނީ ބަދަލުގެ
ބޮޑެތި ފިޔަވަޅުތައް، ބަލައިލާނަމަ ادنی ސަރަޙައްދުގައި ފެންނަށެވެ. އަދި
އެބައިމީހުން ހިސާބުތަކުގެ ކުރިން ބާރުގެ ކަން ބަލައިލާ ބަދަލުތައް، ދިނުމަށް
އެކަށީގެންވެއެވެ. އެބައިމީހުން ބަދަލުވާނުވާ ފަރާތްތަކުން ސާބިތުވެ އެއީ ކަމަކަށް
އެންމެ ގޮތަކީ ގެންދިޔުމާއި އެއްބަސްވުމެވެ. މިފަދަ ސާބިތުވާ، އެއްބަސްވުމެއް
ކަށަވަރުވެއެވެ؟ އެއީ ފަހު ބަލާބަލައިގަތުމެވެ؟ ނުވަތަ ކުރަނީ ބަލައިގަތުމެވެ؟
ބަލައިގަތުމުގައިވާނަމަ، އެއީ ހަމައެކަނި ހިތުގެ ބަލައިގަތުމެވެ؟ ނުވަތަ،
ހިތްވަރު ދިނުން ކުރަންޖެހޭ ބަލައިގަތުމެވެ؟ އެއީން ކުރުމާ ބޭރުކަން،
ބަލާލުން ކުރަމުންދާނަމަ، އެ ބަލައި އަދާކުރަނީ ކުރުކަން.

ވަރުތަކަށްތޯއެވެ؟ މިއަދު ސިޔާސަތުގަން ޖަވާބުދާރީ، ދެވަނަ ސިޔާސަތަކަށް، ޓީވީން ނުވާނޭ ޖަވާބުދާރީވުންނެވެ. ދާދިކޮޅުގައި ތަރިކަޔެއްގެ ދަރިކަލުން قول އަދިނުނެވެ. އެއީ އާދަމުކަލޭގެ ދަރިކަލުންގެ ހުރިހާ ދަރިކޮޅަކަށް، އަދި އާދަމުކަލޭގެ مصلح الأعظم ގެއި އަދަބީ މުސްطاهر ވަންތަ ދަސްކޮށްދީފައި، އެކަމަނާ އަދުލުވެރިކަން ފެށިގެން ސަލާމަތްވުމަށް ދީނުގެ ބަސްތަކުގެ ޙިކުމަތް ދީފައި، ތަނުގައިވެސް އެންމެ ހަރުދަނާކޮށްދިނެވެ.

(މިއީ 15 ޝަޢުބާން 1370 ހ. ގައި ނެރުނު "ދީނީ ރޫޙު" ގައި "އައްރިސާލަތު" މިޢުނުވާނުގައި ލިޔުއްވާފައިވާ މަޒުމޫނުން ނަގައިފައިވާ ބައެކެވެ.)

2. كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ

ސިނާޢީ މުސްތަޤުބަލުގެ އެއްޗެއް އަދުގަނޑުވެރިންގެ ކުރިމަތީގައި އެވެ. ކޮންމެ ފަރުދެއް އެއްޗެއް އަދުގަނޑުވެރިން ކުރިމަތީގައެވެ. އޭރު ޒަރީއާ ދާރީ، ފުރުޞަތު އިތުރު އެކަށޭނަކަން ސަބަބަކީ. އަދުގަނޑުވެރިންނަށް ކުރުކުރަނީކަމެއް، ދުނިޔޭ އަތުކުރާ ކަންތައް މިޒާން ނިޢުމަތް ހަމަކޮށް. އަރުވައި ދުނިޔެ ކަމެއް އެކަށޭނެވެ. މާތްالله އަންގަވައި ކަންތަ ގެނެ އަތުލަކަށް ވިހަފުށް ނިޢުމަތް ލިބެ. ކަންތަ ދުނިޔެ އަތުލަކަށް އެއަށްވާގެ ސަބަބެވެ.

(މިއީ 15 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1375 ހ. ގެ "ދީނީ ރޫޙު" ގައި كلّ نفس ذائقة الموت މިޢުނުވާނުގައި ލިޔުއްވާފައިވާ މަޒުމޫނުން ނަގައިފައިވާ ބައެކެވެ.)

3. "ޑިމޮކްރަސީ"

ޑިމޮކްރަސީއަކީ ވެރިކަމުގެ ދިރުވުމުގައި، ވިސްނަމުން ތަރައްޤީ ބަދަލު.
އަސާސީ މިބައިގެ އަސާސީ ޙައްޤުތަކުގައި، މިނިވަންކަން އަދިސް މިންވަރާ މިނިވަން
އަސާސީ ގޮތުގައެވެ، ބައިގެ ގޮތުގައި ވޯޓުލާދީފައި ދިރުމުވެރިންނަށް ތާރީޚުގެ
ދިރުމަށް ފަހިވެއްޖެ ބައިއެއްޓާކުރުން އެއްޓާކުރުން ހިފެހެއްޓުން
ބަރާބަރަށް ހުއްޓާލާ ސިޔާސަތުތަކުގައެވެ. އެގޮތުން އެއްޓާކުރުން
ބަރާބަރު ކަމެއްވާނެ ހަމަ ނަތީޖާއަކީ ދުސްތޫރުގައި ހިފެހެއްޓިގެންނެވެ.

1. ފުރަތަމަ ސަބަބަކީ ސިޔާސީގޮތުން ކުރިޔަށް މިޙައްޤުތައް ދަސްކުރެވޭ
ކުރިއަށް ނުވަތަ ނުކުތާތަކަށް ސިޔާސީވަ ދަސްކުރުމުގެ ކުރިޔަށް މިޙައްޤުތައް
ތާރީޚުގައި ކަންކަން ބަޔާނުކޮށް ތަރުތީބުން އެއްކަލަކުން އެއީ ދެމެހެއްޓުމަށް
ނުވާނެވެ.

2. ދެވަނަ ސަބަބަކީ، މިފަދަ މިޙައްޤުތައް ތާރީޚުގެ ބައިގެ ތެރޭގައި ވިސްނުމާ
ސިޔާސަތުތަކެއް ކުރުމުގައި ފުރުޞަތު ފުރުޞަތެވެ. ހަމަކަނަމަތުން، އެއްބާރުގެ އަސާސީ
ޝަރުން ވޯޓުލާދީފައި މިހާރު ނުވަތަ ކަމުގެ އަސާސީ ޝަރުތު ކަނޑައަޅާ މިހާރު ހިފެހެން
ކުރިޔަށް ނަގައިގެ ދުސްތޫރު ވަކިކުރުމަށް ނިންމާފައިވާ ހިފެ އެއްވަރުގެ ކަނޑައަޅާ
އުފެދިގެން ދިރުމުގެ ތަކެއްސަރުކާރުތައް. އެއީ އަސާސީ ޙައްޤުތައް ދެބައިވަރު
އެބަދުއްލާ ޝަރުތުތަކާއި ކުރިޔަށްދާ މިޙައްޤުތައް ދަސްކުރަނީ ދާއިރާއެވެ.
ދަސްކުރަނީ އަސާސީ ޙައްޤުތައް އެއީ މިޙައްޤުތަކުގެ ތާރީޚުގައި ބޭނުން ބަލައިފިއެވެ.
އެކަށީގެން ސިޔާސީ ކަމަކާއި ކަމަކުރުން އެދުމަށް ދަށުވެރިން ދައުލަތުގެ
ސިޔާސަތެއް ކަމަކާއި ކަނޑައަޅާ ނުވާނެއެވެ. މިހެންވީމާ ނުވަތަ
ވޯޓުލާދީ ތާރީޚުގައި އެހެން ބަޔަކަށްކުރުމުގައި އެބަސް ނުލިބިގެން
ކަމެއްވެއެވެ. އެއީ ދިރިއުޅުމުގެ ބޭނުންވާ ޑިމޮކްރަސީގެ ކުރިއަށް ކަމުގައިވާ އެއީ
ޑިމޮކްރަސީ ދިރިއުޅޭ ކުރިޔަށް ދެވޭގޮތް އެންމެ ރަނގަޅު އަސާސީ ޙައްޤުތަކުގައިވާ
އެއްޗެކެވެ ކަމެއް ވަރަށްވެއެވެ. އެފަދަ ކަމަކަށް ދިރިއުޅުން ވަރަށްގިނަ އެއީ

އަދަށްދާންދެންވެސް މިރާއްޖޭވިޔުން ކިޔާއުޅުނުހަމަ ގޮތުގައޭތޯ ހަމަ
އެއްގޮތެއްވެސް ނުފެނެއެވެ. ތިޔަބަސް ގޮތުގޮތުން ދިވެހިންނާއި، ދިވެހިބަހުގެ
އަސްލަކީ ސިންގަލަބަހުގެ އެއްވަށް ފުޅަބަންދަކަށް ވާބުރުވާތަކަށް ނުވެއެވެ.

(25 ޖުމާދަލްއާޚިރު 1356 ހ. ގެ ސަރުކާރުގެ ގަޒެޓުން
ނަގާފައި)

4. ޤައުމީބަހަށް ހިންގާލި ނަޒަރެއް

އޭދަރިންނޭވާ! ދިވެއްސަކުނަ، ދިވެއްސެއްކަމުން އަޅެ ހެއްބަކާ އިހުމާލީޖެ
ފުރަގަހަކީ، ދިވެހިބަހެއްކަމެވެ. މިއަންނަވިދާލު، ދިވެހިބަހަށް ފުރަތަމަ ނުވަތަ
ދުނިޔެއަށް އަންނަނިވިއެއް، އެހެންވީމާ ކުރިއަށް ކޮންމެގޮތަކުން އަވަސްކޮށް
ނުގެންނަން، ދިވެހިންގެ ތަރައްގީ ކޮންނާދިޔުމުގައިތޯ؟ އޭދަރިންނޭވާ! ތިޔަފުރިހަމަ
ވަޒީފާ ކުރެއްވުމުގައި، މިހާރަށް ކޮންމެ އިޝްތިރާކުވުން ބަޔެއްގެ ގޮތުގައި
ތިޔަބޭފުޅުން ތަރުހީބު ދޭން ނޫނިވުމުގެ ގައުމީ ކަމެއްނެތެވެ. އަދި ހާބޮޑުކަން، ބަހުގެ
އަހުރުވަރަ ތުހުމަތު ކުރުމުގެ ގައުމީ ކަމެއް ކަނޑައެޅުނެވެ.

ސަލާމަތް، ވަސްތުތަކަކަށް ތަރުތީބުވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިވެހިބަސް،
އެކި ގޮތްތަކުން ނުއެކި ކަހަލަތަކުން އެބަސް ތާރީޚީ ގޮތުން ހިމާޔަތްކުރަން
އަންނަނީ ދަރަސްކުރުމުގެ ވާހަކަ ހިނގަމުންނެވެ. މިސާލަކަށް "ފެންފުދު"
ކިޔުމުގެ ބަދަލުގައި "ފެންކުޅު" ކިޔަނީ، "ދުނިޔެ އާރުން" ބުނުމުގެ
ބަދަލުގައި "ދުނިޔެ އިރުން" ކިޔަނީ، "އައިސް ގޮތުގައި ބުނީ"
ބުނުމުގެ ބަދަލުގައި "އައި ކަލޭގެ ބުނީ" ބުނަނީ، "އޭނާއާ ހަމަގެ
ބަޔަކު ފެނުމަށް" ބުނުމުގެ ބަދަލުގައި "އޭނާއާ ހަމަގެ ބަޔަކު
ފެނުމަށް" ބުނަނީ ޖެހޭ ކިޔަނީ މިސާލެއް ފަދައިން ފެށިގެން ދާ

ފެށުނެވެ. ނަމަވެސް މިބާވަތުގެ ތަފްޞީލު ނަޝްރު އެއްވެސް ލިޔުމެއްގެ ތެރޭގައި ލިޔެފައި ވަނީކަމަށް ނުފެނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެކަމާ ގުޅޭ ޤާނޫނީ [illegible] ނަމަވެސް ދިރިހަ ފަރުދު ދުވަހުގެ ހަމައެ [illegible] ގައި (3 ފަހަރު ދުވަހުގެ [illegible] 4 [illegible] [illegible]) [illegible] 5 [illegible] ([illegible]) [illegible]

(ސަރުކާރުގެ ގަޒެޓުގެ 1 ޖުމާދަލްއައްވަލު 1374 ހ. ގ ޢަދަދުނަންބަރުގައި....)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ޖަވާނުގެ ފުރިހަވާ އުނދަގޫ ވަރުދޮރިކަން އަދާކުރަމުން

ވަބާސިންތަކުގެ ޓޫރިސްޓުން ވަޑުންތައް ދަރިވަރާ

ވަޑުންޏާ ފަރިތަ ޤާބިލުގައި އަޙްލް ވަސްތަކުގެ ދިމާލު އުޅޭނީ

ކަމުން ވިދިވަން ލިބޭއުފާ އަދާވުގެ ޓީމުކަމުންތަކާ

ތަރައްޤީ ފާހަގަ ކުރައްވާ ލިބޭގޮތަކަށް ވަޑުން އޮތީ

ތަރައްޤީކަން ލިބޭ ދިމާވުން ގަޔާ ފުރިޔާވުމުން ތިބާ

ވަށް ކުރަށް ވަޑުން އެއަށް ހަލުރިޔާ ޤައުމު ދިމާގައި

އަނިޔާ ބަޅޫރިއަށް އުޅޭނީ އިދާރީ ވިހަކަމުންތަކާ

ގައުމުގެ އުނުހަވާފަދީ ވަންޖެހުމަށް ދުރުކުޅޭނަތަކާ އޮތީ

ޖަމާއީ ސިޔާސީތަކުގައި ކުރު ހިދުމަތްތަކުންތަކާ

ވަޒީފާ ދިން ހަލުރިޔާ ލިބޭއިދާރާ ބަޔާނާއަށް

ބަޣާވާ އުފެދިގެން ހިތަށްލިބޭނީ ލިއަދުމާ.......އާ

ވަޒީ ކުރި ފުރު ހަބޭލާއި ވަޒާފީ ފުން ހުވަސްދޫތަކަށް

ސަލާމަތްގައި ފަރިތަ ތިބޭނީ ލިބޭ ބައެއްލިވަކުންތަކާ

ކަރަންޓުތަކާއި ލިބި ފުވައިފަރި އުފެދުގައި ތިބޭނީ

އަދަން ލިބޭފަ ވެ ބައެއްލިބި ދިރާއި ޤާނޫނުކަމުންތަކާ

ވަޒީ ސިޔާސަތު ވަޒީ އިދާރާ ޖަވާނުގެ ފުރިހަވާއުނދަގައި

ވަޒީރު ދަފުތަރު އުޅޭނީ ހިތުގެ ތަރަފުސްކަމުން ތިޔާ

ފުސްޝުރިޔާވަތު އުނދަގޫ އުފާކަން ޤާނޫނީ އުފާ...ނީ

ދިހަނު އުނދަލީ ކަމާއުނދަގައި ހިތުގެ އުނދަލީކަމުންތަކާ

އަދު ޗޭސް

ޢަވާން އުކުޅަދާ ހުރިހެން ތަފާތުތަކަން ހިނގާނެތީ
ނަފާވެރިތަކެއް ހުރެން ތަފާތުތަކަން އުފާނެތީ
ފަސޭހަތާ ގޮތަށް ވިސްނާ ވިލާތްތެރިކޮށްލާފައިވާތީ
ބަސް އަޑަށް ހުރަސްއަޅުވާކަން ދިމާވިޔަ ކުރެވޭނެތީ
ދިރާސާކޮށް ވުޖޫދު ދަނޑަށް ވިދާޅުވެކަށް ވެފައި
ހަމަ ހިތަކަށް ކުރިއަށް އުފާނެތީ އުފާނެތީ
ބަޔަކަށްވެސް ގޮތްދޭއިރު ޤަވާއިދު ރަހުމަތް ވަގުތުން
ހުރިހާ ވަރަކަށް ޖީނަން ހުރިހެން ތަފާތުތަކަން އުފާނެތީ
ވާހަކަ ގެއްލުން އިޖާޒަތް ސަރުކާރުގެ ކުރެވޭނެތީ
ހިތްހަމަ ހޯދަން ނުލިބޭ ތަފާތުތަކަން އުފާނެތީ
ކުރެވޭނެ އަމިއްލަ ވެށީ ކުރެވޭނެ ގޮތްތަކަކީ
ފުރިހަމަ ވަޒީފާއިން ތަފާތުތަކަން އުފާނެތީ
ހަމަޖެހޭ އިސްތިރާން ކުރެ ވިސްނާނީ ދުރުގަބޫލު
ތަފާސްހު ގޮތްތައް ދިރިއުޅުން ވިއްސަ ހިތްހަމަ ކުރެވޭނެތީ
ކުރަނީ ހިތްހަމަ ވިސްނަން ނުލިބޭ ފުރިހަމަ އުފެދި
ކުރެވޭނެ ގޮތްތަކަކީ ފުރިހަމަ ކުރެވޭ ވީ
ހިނގާދޭ ވަޒަންކުރިއަން އަނގާރާ ވަގުތުގައި
ދިމާވާ ދަތިކަމެއް އުފެދި ހިތް ކުރިމަތިލި ކުރެވޭނެތީ
އިސްރާފުވާ ހިތްހަމަވާ ވިސްނާކަން އުފާކުރަން
ހިތްހަމަ ވަޒަންސޫރު ތަފާތުކުރަން ހިނގާނެތީ

ޙިއްޞާ ބުރަދެއްލަވަން ނިޢްމަތް ތިމާއަށް އަބަދުގައި ލިބޭވާ
ވިސްނުންތެރިކަމާ ފަރިތާ އަޅުގަނޑަން ހިނގާނުދެވި
ތިމާގެ ހަރާ ތިމާގެ ދަރި ފުސްސަތްކޮށްދެއް ކޮދަން
ދިމާކޮށްގައި ސަރުކާރުގެން ދިމާކުރިއަން އެންމެވި
އަދުން އަޅުގަނޑުމެންގެ އަދުން އަޅުގަނޑު ހިނގާދަން
އަދުން އަޅުގޮތްތަކަން ވަރުގެ އަދުން ބޭރުގެ އަމާނާވި

بُرْهَانْ

يَاأَيُّهَا الْعُقَلاَءُ ވިސްނުންތެރިޔަކާ
ޤުރުއާނާއި ވިސްނުންތަކީ ދީން ހިމާޔަތާ
ހުރަހަކާ ބޭނި އިލްމީ ފުރުޞަތަން
ޝަރީޢަތް ދީނު قَوْلْ ތަކެއް ތިޔަ ހިތްވަތާ
بُرْهَانْ حُجَّة مَنْطِقِيَ ހަމަ އިން ބަހާ
ފުރަތަމަ ހިތާ އަދިތަކަން ދިރިބާތީ ނަމަވާ
ތަރުތީބުކޮށް ދާދި ހުރެއްޓަކާ ސުޓުރަތްތަކަން
ހިއްސަތް ފިޔާ ސަފްދާރުކަން އެކުލެވިގެންވާ
مَحْمُوْل ތަކެއް ދާއިރާ ނުވައި ވަކިކުރުމަގައި
ތަރުތީބް އަޅުވާ ނަމޫނާ ހުރިހަމަ
أَشْكَال ތަކެއް ހުރިހާ ފޯރުކަށާ ހުރިހައި ދުވަހުން
މަސްލަޙަތުތަކަން ހުރިހައި عَقِيْمَة ފަހަރަތާ

أَشْكَالُ ތައް ޖިބުނުވަތުގައި ހިމެނުން

ނުކުމެ ތަރިން ދެއްވާ މިބަސްތަން ކުރުވަވާ

أَخْبَارُ ތައް އެއްކޮށްކުރަން لِلْمُبْتَدَا

نحوي ފޮތުން إِعْرَابُ ވެސް ކިޔަވަވާ

ތަޢާރުފު ވިދާޅުވެ (مَنْطِق އާ صَرْفْ ނަޙަވު

نَحْوُ އާއި) ޖަމާވިޔާން ފޮތަށް ނުކުމެވާ

އަލްފާޟިލް އަލީ އަޙްމަދު

އަލްފާޟިލް ވާދޫގެ އަލީ އަޙްމަދަކީ ހ. ވާދޫގެ އަޙްމަދު ކަލޭފާނާއި އަލްފާޟިލާ ކަމަނާ ގަދުވަރިޔަމް ދިދީނބަލުނގެ ވާދޫގެ ދަރިކޮއްޓެވެ. ފަހުން އަލީ އަޙްމަދެވެ. ދުނިޔޭގެ އަލިކަން ދެކެވަޑައިގަތީ 10 ޖޫނު 1917 ގައި ހ. ވާދޫގޭގައެވެ.

އަލްފާޟިލް އަލީ އަޙްމަދު ތަޢުލީމު ހޯއްދެވީ މަދަރަސަތުއްސަނަވިއްޔާ (ފަހުން މަޖީދިއްޔާ) އިންނެވެ. އޭގެފަހުން ދަރަސްކޮށްގެން ތަޢުލީމު ހޯއްދަވަން ޖިހާދުގައިވެސް ހުންނެވިއެވެ. ދިވެހިބަހުގެ ގަވާއިދުގެ ކަރަޔަށް ބޮޑު ހިދުމަތްތަކެއްގައި ފަސޭހަކޮށްދިނުމަށް ޚިދުމަތް ކޮށްދެއްވިއެވެ. ދިވެހި ސަގާފަތުގެ އަދިބުރުނާއި ސިޔާސީގޮތުން ބޮޑު ދައުރެއް އަދާކުރެއްވިއެވެ.

އަލްފާޟިލް އަލީ އަޙްމަދު އަދަބުވެރިއެއް ސަރުކާރުގެ ވަޒީފާތަކުގެ ތެރޭގައި ޚަރުދަލުތަކުގެ މަޖިލީހުގެ މެމްބަރަކަށް ހުންނެވި ވަޒީރެއް ކަމުގައި ވަޑައިގެންނެވި އިޖްތިމާޢީ ވަޒީރުކަމާއި މަދަރަސަތުލް މަޖީދިއްޔާގެ ނާޡިރުކަމާއި އެޑިޓަރު ޖަރީދާތަކުގެ އަދީބު ޖަރީދާތަކުގެ ޗީފްއެޑިޓަރުކަން (ފަހުން އެޑިޓަރު ޖަރީދާތަކުގެ އޮފީހުގެ ރައީސްކަން) ހިފެއްވިއެވެ.

ތަޢުލީމީ ތަރުޖަމާކުރުމުގެ ޚިދުމަތުގައި އަލީ އަޙްމަދުގެ ޚިދުމަތް ދިރާސީ ގޮތުން ވަރަށް ބޮޑުވެއެވެ. މަދަރަސަތުލްސަނަވިއްޔާގެ ކިޔަވަން ބޭނުންވާ ފޮތް ދިރާސާކުރެއްވުމަށް ޚާއްޞަ ތަރުޖަމާކުރެއްވިއެވެ. ހިތްވަރުން މަދަރަސަތުލް މަޖީދިއްޔާގެ ނާޡިރު ބަރުކުރެއްވުމަށް އޭނާ ހުންނެވީ ދިރާ ވަޒީރަކަށެވެ. ފަހުން މަދަރަސަތުލް

ޕާލިމަން (މިނިސްޓަރުގެ ޕާލިމަން ސެކްރެޓަރީ) ގެ ނަމުގައި އޮންނަ އަލިއްބާގެ
ސ. ފޭދޫގައި އިސްކޫލުގެ މުދައްރިސްކަމާއި އިސްކޫލުގެ ނާޡިރުގެ މަޤާމު
ހިނގައިދެއްވައި ވަޒީފާ އިސްކޫލު ހިންގުމުގައި އަދި ކިޔަވައިދިނުމުގައި
ޚިދުމަތްކުރެއްވިއެވެ.

އަލްފާޟިލް އަލީ އަބްދުލްލަ ފަސްކައިވެނި ކުރެއްވިއެވެ. ކަލޭގެ
ކަނބަލުން 11 ދަރިން ލިބިވަޑައިގެންނެވެ. އެއީ 6 ދަރިކަލުންނާއި 5
ދަރިކަނބަލުންނެވެ. ވަރަށް ދިގު މުއްދަތަކަށް ބަލިވެގެން އުޅުއްވުމަށްފަހު
އަވަހާރަވީ 2002 ޑިސެމްބަރ 28 ވަނަ ދުވަހު ހަވީރު ސަރުކާރުގެ
ހޮސްޕިޓަލުގައެވެ.

އަލްފާޟިލް އަލީ އަބްދުލްލަ މިއުންމަތުގެ ވަރުގަދަ ޝާޢިރެކެވެ.
ބަހުގެ އިސްލާހުކުރެއް. ވާހަކަދައްކާ ތަރިއެކެވެ. ތަޢުލީމީ ކުރުކޮށްފުޅުގެ
ޒުވާނުންނަށް ކުރިމަގަށް މިއުންމަތުގެ ޒުވާނުންނަށް އާންމު މަގަކަށް ދިރުވި
އަދަބަށް ވަނީ ލިބިފައެވެ. އޭގެ އިތުރުން އާންމުވީ ވަރަށްގިނަ ދުވަސް
ބަސްކޮޅުތަކުގެ ފެންވަރު ރަނގަޅުކޮށްދިނުމަށް ބޭނުންވެއެވެ.

އާންމު އަދަބީ މަސައްކަތް ފެށީ 1943 ވަނަ އަހަރު ރޭޑިއޯގައި
ފަހަރަކު ނިކުތް ނޫސް ސަރުކާރުގެ ގަވާއިދުގައެވެ. ވާހަކަ މިނޫސްގެ ނަމަކީ
ފިހާރިތަކުގެ ވާހަކަތަކެކެވެ. އާންމު ކުރައްވާލިއެވެ. މަދަރުސާތައް ސަރުކާރުގެ
އަތޮޅުން ކުރިންގެ ރާއްޖެ ފެށުމުން 1946 ވަނަ އަހަރު ރޭޑިއޯ ވަޑައިގެ
"ފާތުމާގެ އަތޮޅުން ދަރިފުޅު" ގަޔާވެސް މިޔުނިވާރސިޓީއެވެ. އަދި
އެކިދުވަސްވަރު ރޭޑިއޯގައި ނިކުތް ރާއްޖެއަށް މަޝްހޫރުކަން އާންމުގެ
މިއުންމަތުގެ ފެނުމެވެ. އާންމުކުރުން ދިވެހިބަހާއި އަދަބަށް
ޚިދުމަތްތަކުގެ ނަމުގައި ސަރުކާރުގެ އިނާމު (1995 ވަނަ އަހަރު)
ދިވެހި ޤައުމީ ޚިދުމަތުގެ ރަނގަޅު އިނާމު (1993 ވަނަ އަހަރު) ، މިއަހަރު 25 ގެ

ޢާއްމު ހިދުމަތުގެ ރިޕޯޓު (1990 ވަ. އަހަރު) ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީއެވެ.

ސަރުކާރުގެ ދަށުގައި އާއި ޖުމްލަ މަޤާމުތަކުގެ ތަރުތީބުގައި
"ފަންނީ ޤާބިލުކަމުގެ ބޭނުންތެރިކަން ނެތުމާއި" "އިންޑިއާއަކީ
ދިވެހިރާއްޖެ." "ތަރިކަން ހަމަ" ހިމެނޭ ފަރާތަކުން ލިބިފައެވެ.

"ސަރުކާރުގެ ދަށުން" ގައި އާއި ޖުމްލަ މަޤާމުތަކުގެ
ތަރުތީބު ފަރާތަކުން ލިބޭ ވަޒީފާތަކީ "ވިޔަފާރިކުރުމަށް އާއިލާ ގުޅުން
ހިފެހެއްޓުމަށް ނުކުތުމެވެ." ހިމެނޭ ވަޒީފާތަކެވެ. އަދި "ޚިދުމަތް" ހިމެނޭގޮތުން
ކުރުމަށް ޖުމްލަ މަޤާމުތަކުން އެންމެ މުހިންމު ތަނެއްގައި މަޤާމުތަކެވެ.
ހިމެނޭ ފަރާތަށް ލިބޭ އާއި ކުރުމަށް ފަރާތަކުން ހޯދުމެވެ.

އެއީ:-

ޢާއްމު ހިދުމަތް ކުރުން ފަރާތަކުން
ޖުމްލަ ސަރުކާރުގެ ދަށުން ފަރާތަކުން
ކުރުމުގެ އެކިއެކި ދާއިރާ ތަކުގައި
ހިދުމަތް ކުރުމަށް ބޭނުންވާ ޚިދުމަތް

ފަރާތް ހިމެނޭ "ވިޔަފާރިކުރުމަށް އާއިލާ
ގުޅުން ހިފެހެއްޓުމެވެ." ހިމެނޭ ވަޒީފާތަކެވެ. "ޙަޤީޤަތަކީ
މަސައްކަތްކުރުމެވެ. ސިޔާސީ ގޮތުން، ސިޔާސީ ބާރުތައް، ސިޔާސީ ހަމަ
އާއްމު ކަމުގައި ބޭނުންކުރާ އިޤްތިޞާދީ ނިޒާމު ހިފެހެއްޓުމަށް
ދޭންޖެހޭ. ޝަރީޢަތް ޢަމަލުކުރާނެ....... އަދި ޢާއްމުކޮށް
ވިޔަފާރިކުރުމަށް ބޭނުންވާ އާއިލީ ގުޅުމެވެ. ގުޅުން ހިފެހެއްޓުމަށް
ޖެހެއެވެ. ސިޔާސީ، އިޤްތިޞާދީ ހިމެނޭ ކަންކަން ހިމެނެއެވެ، އަދި ދީނީ ކަންކަން،

ރަތީކަރީ، އާޒަރުގެ ބުނުން ފަރީދީ، އަބާސް، ގިނަފުރަ ހިނގުމަށެވެ. އަދުރެވެ!
ފާޚާރީ، ޖަޒީރާ ހިނގުމަށެވެ. އަވަދިގައި އެކުނިކަ، ތަންތަނާއިން ނޫނީ ކާފަތު
މީހާ، ހިލޭގަސްތަ ވަޑައިގެން. މީސްމީހުންނާއި ސަފަރެއް، އަރަވެގަނޑުވަރުތަކާ
ގުޅިގެނެއްކަމި، ހުރިހާ ނަސީބަ ގޮތުގެ ހިނގުން ބޮލިސްޓަރ
ފާރުލެއްވީ...."

1960 ގެ އަހަރުތަކުގައި އޭނާ އަލިއަޅުވާ ގޮތުން ދެވަނަ ނުކުތް ގޮތުގައި ފިލްމުކުރެއްވި ތަފާތު ފިލްމު ނުކުތުނުހުމުވެއެވެ. އެއީ "މިރުވަސްވަރު"، "ވޯޓަރލިލީ ޕާސްޓު"، "ވަގުތު" މިފިލްމު ނުކުތެވެ. މިނިސްޓަރުގައި އޭނާ މިއުލުވުން ގެންދިއުމެވެ.

ފަހަކަ މިއުލުވުންވެސް ވަރި އައްމަދުގެ އަތަށް ދެކުރަށްގައި ހިފުނެވެ. އޭނާ މިއުލުވާލައިވާ "ހިލްކުރީކުރީވުން" އާއި "ފާރުލެއިލާ ޖަގަހަ" މިދިޔަކަހަރީ ކުރިޔާހަރަހެވެ. މިދިޔަހަކަވަޅިވެސް ވަރަށް ރީތި ސިފަކުރުނުގަތް ގެންނަވާލައިވިއެވެ. "ހިލްކުރީކުރީވުން" މިފިލްމުން ތަންކޮޅު ދަސްނަވާލަނަވެވެ.

"ވައިގެ މިރުޖެހި ކަޑައަންގާގުން ގަހުގެ ފަތުތަކު ނަރުހުތުނުމުގެ
އަޑާއި ބައްޕަކަނަން އެކިކިފަހިފާއިން ގޮފިތު ބައްޕަހުގެ ދޮރިގެ އަޑާ ހިނގައި
މިތާ އެހާއަން އިވޭނީ ވެދުނުދުރުން އިވޭ ދޮރުގެ ނަރުގެ އަޑާ އެކަސްހުދެވެ.
އިވުނުދާ ކަންތަ އަޑުގައި ބަސްނަގެ ނިކަފިލިބާފުގެ ވަޔަކަން މިދާ
ހަރަދުކިގެ އަސްދުހަށް އެކަލިއިވާލިބާ ކަކަހަވެވެ. ގަދުރަޖެ ކަންތަ ވަސްޖެހިއް
ބައްޖަފިއި ނަސްބައްގެ ފިރިއަކަން ވަލިފިއި އަތުހަކައް ބޭސްފު ކަނުވުން
އައްޗެއް ކަފުގައިމިދަސް އެއިން ކަންތަ ވަސްޖެހަކުނުފަސް މިދާ ބަސްނާއަން
ކަނުވަރި ވަލިފިއި ހިލިހިބަވައިގެ އަސްދުހަކަވެ. ހިޔަންފިރިވަފުން ދަރި
ދިނުގެ އަރުފިއި ހަދަނާހަކަވެ. އަންގެ ބައްޖަފިއި ދިރިއައްފުވެ."

1360 ހ. ވަނަ އަހަރު އަވަސް ފާޅަށް ފޮނުވާ ހަބަރު
އަވަހަށް ދިރުމި ބަލަހައްޓައިދިނުމަށް އަޅުގަނޑު އަލީ އަބްދުﷲ ގެންގުޅެ
އަވަހަށް ވަރުތަކަށް ބަލަހައްޓައިދިނުމަށް. މީހުންނަށް ފާހަގަ ކަމުގެ ފާއިދާ
ދެވިދާނެ.

-1

ކަވާއިދު އަހަރެމެންގެ ނަމާ
ދެވަނަވަހަރަން ހަނދުވަރުކަމާ
މިރާހުގެ ޒުވާނުން ދުވާ
ޔިހާލު ގެދޮރުތަކަށް އަދުގަ
ޔިލާ ވައްޓުގެ ނަވަން މިއަށް
ހިރާސް މިންނަޑުއް ކުރަކާ

-2

ނުބައި ފާސިދުވެރިކަމި ކަންކަމުން ދޫކޮށް ބަލަހާނާ
ބުނާ ގޮވާ މިބޯކަމި އެންމެ ކަންތައްބައް މިދުނިޔާގައި
ކުރާނަމަ އަހަރެމެންނަށް އަދު ޔަގީނަށް ދުރުވެބަލަހާނާ؟

1366 ހ. ވަނަ އަހަރު އުފެދުނު ވަންތަކަރިތަގެ ގުޅުމެހޭގެ
ފަށާތުން ނުކުތް "ރާއްޖޭ ވަރުގެ" އަހަރުތަކަށްބެއިގެން އެޖީ އަބްދުލްމަޖީދު
ފެނެއްވިއެވެ. "ހިތާދާ ނަލަބޮޑު" މިފުރުން ބަންދުކުރެއް:-

ވަސްމީރު މިއަސަރީ ނަލަވާ ބުސްނުއްހިތާ
ގަސްބަތްގެދޭ ފަރިކަން ލިބިގެންދާ އެ އުފާލާ
ވަސްމީ މިޝަކިރާއްދު ގުޅިގެން ހިޔަލުވެގައި
ބަސްމީތާ އެއްވަސްފުރުވުން ފެށި ފަރާގައި، ދިރިގެން

ތަރުޖަމާ ކުރުމުގެ ޤާނޫނުތަށް އާދަޔާ ދިވެހި އަދަބަށް
ދިރުމެއްކަމުގައިވާއެވެ. އުނދަގޫކަމުންނާއި ސިންގަވަރުން އެކަށީގެންވާ
އަދަބުގެ ފޮތެއް މަޖާވުން ދިވެހިބަހަށް ތަރުޖަމާ ކުރެއްވިއެވެ. ތަރުޖަމާ
ކުރެއްވުމުގެ އިތުރަށް ފޮތް ތަސްނީފު ކުރައްވާފައިވެސްވެއެވެ. އޭނާ
ގެއްލުވި ދިނަ ފޮތްތަކަކީ ދިވެހިބަހުގެ ވަޒީފާއާއި ބޭނުންތެރިކަން ނިކަން
ކުރާކުރިންނަށް ދިވެހިއަދަބާއި ބަސް އުނގެނުމަށްދެއްވުމުގެ ގޮތުން ގެއްލުވި
ފޮތްފޮތެވެ. މިހިސާބު އެކަށީ އޭނާ ތަރުޖަމާ ކުރެއްވި ބައެއް ފޮތްފޮތާއި
ގެއްލުވި ބައެއް ފޮތްފޮތުގެ ލިސްޓެކެވެ.

* ތަރުޖަމާކުރެއްވި ފޮތްތައް

1- ނަމާދުގެ ވާޖިބުކަން - 1

ފޮތް ޗާޕުކުރީ 5 އޮކްޓޫބަރު 1982 ގައެވެ. މިއީ އިންޑިޔާގެ
ދާރުއްސަލާމުގެ ޖަމާޢަތުން ޝާއިޢުކުރި ޗާޕުގެ ކަނޑައެޅިފައިވާ ބައެއް
އުނދަގޫކަން ލިޔުމުގެ "ޒަކާތުގެ ނަމާޒު" މިފޮތުން ބައެއްގެ ތަރުޖަމާއެވެ.

2- އަހަރުމެންގެ ނަބިއްޔާ

މިއީ އިންޑިޔާގެ ޝާމިލްވިއްލިޔާ އިސްލާމިއްޔާގެ
ޢިލްމީފުރުޞަތު ދައުލަތުން އަޅުއްވާފައިވާ ފޮތެއް އުނދަގޫކަމުން
ލިޔުއްވާފައިވާ "ނަބީއާ ނަބީ" މިފޮތުގެ ތަރުޖަމާއެކެވެ.
3. ޕާކިސްތާނުގެ މަޝްހޫރު ޢިލްމުވެރި މުފައްސިރު ކަމަށްވާ މައުލާނާ
އަބުލް އަޢުލާ މައުދޫދީ އުނދަގޫކަމުން ލިޔުއްވި ޚުޠުބާތު އެއްކޮށް
ދިވެހިބަހަށް ތަރުޖަމާ ކުރައްވާފައިވެއެވެ.

* [illegible]

1- [illegible]

މިއީ [illegible]
[illegible] 25 [illegible] 1970 [illegible]
[illegible]
[illegible] "[illegible]
[illegible]"

2- [illegible]

މިއީ ކުޑަކުދިންނަށް [illegible]
ދުވަހެވެ.

3- [illegible]

ކުޑަކުދިންނަށް [illegible]
ދުވަހެވެ.

[illegible]

އަލްފާޟިލް އަލީ ޙުސައިން - ނައިފަރު

އަލްފާޟިލް އަލްމަރްޙޫމް ނައިފަރު އަލީ ޙުސައިނަކީ ލިޔުންތެރިއެކެވެ. ތަރުޖަމާ ކުރުންތެރިއެކެވެ. ވާހަކަ ލިޔުންތެރިއެކެވެ. ޝިޢުރުވެރިއެކެވެ. ތަފްސީރު ލިޔުންތެރިއެކެވެ. ވާހަކަދެއްކުން ތެރިއެކެވެ. ލިޔުންތެރިކަމުގެ ދާއިރާއިން ޚާއްޞަ ޚިދުމަތުގެ އިނާމު ދައުލަތުން 1985 ވަނަ އަހަރު ދިވެހިސަރުކާރުން ދެއްވާފައެވެ. ދިރުނު ފުރަތަމައިން ޢުމުރުގެ ދުވަސްވަރު އަވަހާރަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުވަސްވަރުގެ ޚާއްޞަ ދިރިއުޅުނު ތަރުތީބުގެ 25 ޖުލައި 2000 (އަންގާރަ) ދުވަހު ފިއްޔާތު ނައިފަރު ސިއްޔު ވަފާތުވެއްޖެއެވެ. ވަސީލަތުގެ ނައިފަރު ހުޅުދު މިސްކިތުގެ ވަޙުދަތުގެ ކަރުދާސްވެއެވެ.

އަލްފާޟިލް އަލްމަރްޙޫމް އަލީ ޙުސައިނަކީ ފާޟިލްޤީތު ނައިފަރު މިސްކިތު ތަރުތީބުގެ "ތަރުޖަމާ" ބޭފުޅާގެ ގޮތުގައެވެ. އަލީ ޙުސައިން ދޮށިމޭނާގެ އަލިކަން ދެކެވެޑިގެން 23 ޖޫން 1919 ގައި ނައިފަރު މާލޭގެ އިސްވެރިއެވެ. އޭނާ މިއްޔާގެ ނައިފަރު ދިރުވާރިއެވެ. ތަރުޖަމާ ޢިލްމުވެރިން ޙުސައިން މާލޭގެ އިސްލާމީ ދީނީ ތަޢުލީމު ހޯދުމުގެ ނައިފަރު އަލީ ޙުސައިން ވަޒީރުގެ ދަރުސްތަކުގެ ޝަރުޢީ ޢިލްމުގެ ތަރުޖަމާގައި ބައްޕާ ބާރުގެ ބައްޕަގެ ބައްޕާ ބާރުގެ ތަރުތީބުގައެވެ. އިސްލާމީ ތަޢުލީމު ހޯއްދަވައި ބައްޕާ ބާރުގެ އަނބިކަނބަލުންނެވެ. ދީން ނައިފަރުގައި އެކަމު ހިނގާފައިވާ ވަރުގަދަ ޢިލްމުވެރި ދިރިއުޅުއްވާ ދުނިޔޭގެ ޤަބޫލުކުރެވޭ އަލްޙަމްދުލިﷲ ފަހުރުވެރި އަލްމަރްޙޫމް ދީނީ ތަޢުލީމު ދިރިއުޅުއްވި މަޤާމުތަކުގެ ތަޢުލީމުދެއްވިއެވެ.

ނައިފަރުގައި ތަޢުލީމު ހޯއްދަވައިފައިވާ ދީން އެކަން ބަރަކާތްތެރިކަމެއް މާލެއަށް. އަލިއަށް ގެނެސް އެއްގެ ފެށިފަހުގެ ނިޔާވި

ތުރުއިން ފޮތެއް ޗާޕުކޮށް އަދި ކުރިންގެ ތާރީޚުގައި އަލީ ޕްރެސްއިން
ހިމެނިފައިވެއެވެ. ސުލްޠާނުގެ އަމީރު ފުރިހަމަކުރު އަމިއްލަގެ ބޭއްވުމުގެ
ދަށުން ޗާޕުކުރަސްމީ ސަރުކާރުގެ އަމާޒުކުރުމަށް އަށް ހިނގައިގަތް ދުވަސްވަރު
އަލި ޕްރެސްއިން ހުރިހާ އެހެނިހެން ކަމަކަށް ފަރިތަކަމާކުރެވުނެވެ. ޗާޕުކުރުމުގެ އަޅުގަ
ބަޔަކުތަކެއް ބޭނުންކުރެވިފައިވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ޗާޕުކުރުމުގެ ހަމަތަ
ބައިގެ ތުރުއިން "ކާރި" ބައިގެ ހިލޭ ފޮނުވެއެވެ. އަދި ދަރިވަރުންގެ
ޢަދަދުއިތުރު ވަރުގަދަ ނުދެން އަދަބު މަޖުއްލާގެ އަލްނާބީބާގެ
އެޖެންސީތަކެއް ކުރެއްވިއެވެ.

އަދި ސިލްވާ އަލީ ޕްރެސްއިން ފަހުމް ހިދުމަތް ފެށުމަށް
ސ. ކަލޭގެ މާނަ އިސްލާމީގެ ޗާޕުކުރުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އަދި އެހެނިހެން
ސ. އަދާވާ ބައެއް ދަރަޖަގެ ތާރީޚީކަންތައް ގިނަ ކުރެއްވިއެވެ.

1375 ހ. ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ނަޝްރުކުރެ
ބަދަލުވެގެނެސްދިނެވެ. ނަޝްރުކުރުމަށް އެންމެ ފުރަތަމަ އަދާކުރެއްވި ދަރުސާއި
މަޖިލީހަކީ ތާރީޚީކަމެވެ. މިގޮތުން ނަޝްރުކުރު ފެނިގެންދިޔަ ކާރި
ނާޤިޚީމަ ކޮށްކަމަށް ބެލިފައިވާ އެއްވެސް ބަދަލުކުރުމުގެ ވެރިޔަކު
ފުރުސަތުވެ. ދަރުނަސާމަޖު ފެނިބޮޑުވެގެ ގަރާރުސާމާ އަދަރުނަސާގެ
ނާޤިޚީގެ ތާރީޚީކަމެވެ ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ފެނިބޮޑުގެ ފާސްރަރިފަރުންގެ
ޢަދަދުއިތުރު ނަފްސާނީގެ ސަލާމަތްތަކެއް ކުރެއްވިއެވެ.
ދަރުމަސީން ނުރުހުން "ބަޔާން" މަޖުއްލާގެ ފުރަތަމަ އާބާދުކުރުމަށް އަދި
ޕްރެސްއިންނެވެ.

އަދި ސިލްވާ އަދިދަދުޙާލު އަދި ޕްރެސްއިންނަށް ބޮޑުމިން
ދަރާޖައްގެ ކުރައްވާ ބޭރުކުރެވެ. އެކި 5 ކައިވެނި ކުރެއްވިއެވެ.
ދުވަހަކުހަކަތަތް 9 ބޭރުކުރެން ގުޅިފައިވެއެވެ.

އަދަބީ ހިދުމަތް

އަލްއުސްތާޛު އަބްދުއްރަޙްމާން އަދި ބޮޑުވެރިންގެ އަދަބީ ހިދުމަތް ދިނުމުގައި ފެންނަން ހުންނަ ހަމަހަމަކަން ދެއްކުމަށް ފާހަގަކުރަން ބޭނުންވަނީ ވާހަކަ ލިޔުމުގެ ދާއިރާގައެވެ. އޭނާ ފެށި ހަރަކާތްތަކުގެ ތެރޭގައި ދިވެހި ޅެމާއި ވާހަކަ "ވަރުގަދަ އަދި" ދިރުވާލައި ދިނުމުގެ ބޮޑު ހިއްސާއެއް އޭނާ އަދާކުރެއެވެ. މިއީ އަދިވެސް ދިވެހިންނަށް ލިބިގެންވާ ބޮޑު ހިއްސާއެކެވެ. އޭނާ 2 ވާހަކަ ލިޔުއްވާ ޝާއިޢުކުރައްވާފައެވެ. މީގެ ވާހަކަތަކުގެ ތެރެއިން "އިބުރަތްތެރި ވާހަކަ" އަދި "ހިތްވަރުގެ ވާހަކަ" މިވާހަކަތަކެވެ. މިއީ އެންމެ ފަހުން ލިޔުއްވާފައިވާ ވާހަކަތަކެވެ. "ރަނގަޅު ދިރިއުޅުން" މިއީ އެއްވެސް ދުވަހަކު ނުފެނިގެންވާ ވާހަކަތަކެކެވެ. މިވާހަކަ ވަނީ ދިވެހިބަހުގެ ތާރީހުގައި ހިތްވަރު ދިނުމުގެ 1994 ގައި ޝާއިޢުކުރެވުނެވެ. މިއީ އިނގޭ ގޮތުގައި ދިރިއުޅުން ދައްކާދޭ ވާހަކަތަކެކެވެ. އޭނާ 6 ޤިއްޞާ ލިޔުއްވާފައެވެ. ޝާއިޢުކުރައްވައި ދެއްވި އޭނާގެ ޤިއްޞާތަކެވެ. މިއީ "މިނިވަންކަމުގެ ޖިހާދު" މިޤިއްޞާއެވެ. މިއީ ޤައުމީ ޖެހުންގެ އަހަރެމެން ގައުމަށް މިނިވަން ކުރުމުގެ ކުރިއަށްދާ ގޮތް ހަމަޖެހިފައިވާ ޤިއްޞާތަކެވެ.

ލިބިލައްވާފައިވާ ޤިއްޞާތައް:-

1. ޤައުމިއްޔަތުގެ ހަމައެއް
2. ހަމަވާ ކުރިން

3. ބީބީ
4. ގޮދަނޑުތަކުގެ ދުނޑިވަރަށް (މިއީ ސްޓޭޝަނަރީ ފިހާރަތަކުގެ "ދަތްޕުސްކަނޑު ޕޮޓް ފިރިޝް" މައިގަނޑަށް ބައްލަވައިގެން ލިޔުއްވައިފައިވާ ތަފްސީލުކޮށްލެވ.)
5. ލިޔަންކިޔަން ނުދަންނަވާ މީހުންނަށް ދަސްކަމަށް ކުރު ތަފްސީލުއްވާފައި އޮތް ލިޔުއްވިއްޖެ.

ލިޔެފައިވާ ކުރު ލިޔުއްވުމުގެ ތަނުގަނޑުވެސް އަދި ބޭސްއިންގެ އަދަބީ ޖުމްލަތަކަށް ދިރާސީ އަދަބުން ލިޔެވިފައެވ. 7 ކުރު ލިޔުއްވިއެވ. މިގޮތުން ތަރުޖަމާކުރެވިފައިވަނީ ދެކުރެވެ.

އަތްޓާސްގެ އަލްމަނާރުގެ އަދި ބޭސްއިންގެ ވާހަކަތައް ނުލެއް އެކިއެކި މަޖައްލާތައް ޝާއިގައި ދިނަ އަދަދުތަކުގެ މަޤާލާތަކުވެސް ލިޔުއްވައިފައެވ. ހުރިހާ ކުރުތަކާއި ވިލާތު ޝާއިރުންގެ ދުވަހު ޝާސް ފޮނުވައިދީން އޮތްގެ މަޖައްލާތަކަށް ފޮނުއްވާ. އަދިބޯހާން ދިވެހިބަހަން ތަރުޖަމާ ކުރައްވައިފައިވާ ތަރުޖަމާ މަޖައްލާތަކުގައިވެސް ލިޔުއްވައިފައިވެއެވ.

ލޯބީގެ ވަސްވާސް

މިއީ މިޝްރުގެ މަޝްހޫރު ލިޔުންތެރިއެއް ކަމުގައިވާ އަބްދުލްޤާދިރުގެ "އަލްއަޚްބާރު" އިން ތަރުޖަމާކުރައްވައިފައިވާ މަޖައްލާތަކެވ.

އޮތީގެ ކުރުކޮށް ބަޔާންކުރެވި ދިމާވި ކަންތައްތައް، އެންމެހައި ހިތްވަރުދޭ އަޑުއަހާލައި ބައްލަވާށެވ.

"އަލްމަނާރުގެ ފިރިހާ އެކަކު ފުރަތަމަ އަލްމަނާރު ދުނިޔެ،

ކޮވެންޓެއް ކުރުމުގެ ވިކުރުމެއް އޮތް ނުކުރާ ކަހަލައެވެ. އެކަމަށް އޮތް ބިރުގަނެއެވެ.
އަދުގަނޑުވެސް ދެމިހުން ދެކި ދެކިވި ގޮސްޖެހުމުގެ ގޮތަށް ދިރިދިރުވުމުގައެވެ.
އެއް އަދުގަނޑުވަރި ގަދަފަދަ ބަދު ރޭވުމުގައެވެ. އެއްޗެ ކައިވަރު އަދުގަނޑުވުރު
ހަވަދުދެކިއަށް ފެނިގެން ލާމަބަން ބަދަލުވީކަން ނުވަތަ ލާބިން ފެނިގެން
ހަވަދުދެކިއަކަށް ބަދަލުވީކަން ދަންނަވާކަށް ނޯނގެއެވެ.

ކައިވެނީގެ ސިފަކުރުމަށް އެންމެ މިސާލެއް ފެނެއެވެ.
ކާފިރުވީ ފުރަބަދަ އަހަރު ތެރޭގައި އަދުގަނޑު ގެއްލުކަން ބޮޑުކޮށްގެން
ބެލިއަޅާ އަދުގަނޑު ދިވެއަށް ބެލެއެވެ. "ދަބަސް އޮފީހަށް ކަފާ
ދަންނަވާނެތީ، ބޮޑުކޮށްލަމަކަށް ފަރިސް ނަގާނެވެ. އަޅުގަނޑު ބެލުމުގެ
ބޭނުމެއް ނެތެވެ."

އަދަބީ އުފެއްދުންތަކަށް:-

<u>ޗާޕު ކުރެވިފައިވާ ފޮތްތައް</u>

1. އަސްޙާބުގެ ހިލާފަތުގެ ކަމް
2. ގޯޅިގެ ދިރިއުޅުން
3. ވަގުތަށް ވަޑި (އަލިގަދުން ސަލާމަތްކުރުމުގެ ސްކިސް އެކުރެވިފައިވާ ފޮތެއް)
4. މިހިރަންކަމުގެ ތިލަ (ފުރާވިޔާނުގެ އަސްދަރުން ދާއިރާ މިހިރަންކުރުމުގެ ހިދުމަ ތަރުޖަމާ)
5. ރަސްފުޅުގެ ދިރިއުޅުން (އިބްނު ދާއިރާއިން ދަރުސްކުރި ފޮތެއްގެ ހިދުމަ ފަހަރަ)

ޗާޕުކުރެވުނު ފޮތްތައް

1. ސައިންސާން ވަގެއް
2. ޖާމިޢާ (އެންގަލޯ އޭރިޔާ ކޮމްޕެނީގެ ރިސާލާ އިލްމުގެ ފޮތެއް)
3. އިންގްލިޝް ގަވާއިދު
4. ބިންގަނޑާއި އިންސާނުގެ ތާރީޚުން
5. ހަޔާތުގެ ފާރު
6. އިމާންކަމުގެ ބާބު (އަރަބިބަހުން ތަރުޖަމާކުރެވިފައިވާ ފޮތެއް)
7. ޤައުމުން ވަންހައިގެ އަންހެނުންގެ (އަރަބިބަހުން ތަރުޖަމާ ކުރެވިފައިވާ ފޮތެއް)

ޗާޕު ނުކުރެވި ތަރްޖަމާތައް

1. ތަރުބިއްޔަތުގެ ނަޒަރު
2. ބީބީ
3. ތަލީމުކުރިން
4. ގުރުއާނުތަކުގެ ފުރުޤާން (ވިދިގެން ޝަރުޢީގޮތުންތަކުގެ "ދަ މާނަ ކޮންޓް ހަދާ ވިސްނާ" ޙައިގަނޑުތަކުން ބަލްހަވައިގެން ހިތްއަށްދާ ދިރާސީ ތަރްޖަމާއެއް)
5. ހިތްނިޔަތް ނުރައްކާގެ އުނިކަން ދަރުކާއިރު ތަރްޖަމާއެއް

ޢީދުގެ ހަނދުވަސް

ޛުލްޙިއްޖާމަހުގެ 13 ވަނަ ދުވަހު، އަސްރުވުން އިރު ތިރިވީ ފަހުން ފަށާފައިވާ ޢީދުގެ ކުޅިވަރު ފަށަފިއެވެ. ކުޅިވަރުތަކުގެ ގޮތުން އަލައިގެން، ދަނޑުދަނޑުތަކުގައި، ކުދިންނަށް ފަށާފައިން ހިނގާފައިވެއެވެ. އިތުރަށްވެސް ދިރިއުޅުއްވުން އުފާވެގެން ހެދުން ކަނޑަ ވިލާތަކަށް ކުޅެކުޅަ އަރާފައިން ވިލުވިލުވިލުގައި ދަނޑުތަކުގައި، އެސޮރުތަކަށް ކުދިން ހެނދުނު ކުޅުވަނީ، ކުޅެބަރުތަކާ ބަރުގެވިއްޔެވެ. ހަރަކާތްބާރުއިވުރެ ހަމަ، ދަނޑުގައި ހިނގާ ހުރެ ވަރަށް ސަލާމަތުގެ ބާރުގައި، ގިރޭގެ ހަށިގަނޑުގެ ހިފާފައި ގާތްވެ ފަށަފިއެވެ. ހިނގާ ސަޅިވެސް ކުރާ ސިކުނޑިޔަށް، ފޯކާ ކުރުގެ ޖަހާލައިގެން، ޢީދުގެ ހަނދުވަސްތަކުން އުމުރު ވަރަށްވެއެވެ.

އެއްޗެއް ބަލަންވެސް ނެތި ކުޅެނީއެވެ. މައްޗަށްބަލާއިރު ތުރާ ކުޅެނީއެވެ. މާލޭ ބޮޑުގެކުރާ ކުރިމަތިލީ. ބައެއްކުދިން ނުބައިވަނީ، ބޮޑުގަޔާ ޖެހުމަކީ ނުލިބުނުގޮތެވެ. އެހެންގޮތަކުން އެހިކުރެއްވި އެކުބައިކުރުމުގެ، ބޮޑުމިހުންނަ ގޮތެވެ.

"މަޖިލީހުގެ ނަމޫނާ"

ބުރާސްފަތި 9 އޮގަސްޓު 1961

ބައްޕަ ދޮށުގަނޑަށް ގޮސް ހުއްޓިއެވެ. ގަޑިއަކީ ދަންފަތިވީ ކުދި ދުވަސް ހަވީރު ބަރުދަރު ބަނދަރުގެ ދޮށުގަނޑުގައެވެ. މިއަދު ކަނޑަ ބަނޑުބަރު ގަނޑުއިރުގެ މިއަށް ކަނޑުގަނޑު އެކަނި ކުޅިގެންގުނަވާ މިހާރު ދުވަހު ދެފުށް ބައްސާއި، މިހާރު އަތުރުނަރިހަށްވިއެވެ.

ނުލަފާކަމާ ދޫނުބައިކަމުގެ ވިސްނިޔަސް. އަބަދު ހިތުހިފިލާއި
އަދުރުނުތަ މުސްތަޤްބަލުން ހަރަކާތް އެކަމުގެ ދަރިވަރުން ދިމާވުމުގެ ފިކުރުވެރިކަމާއި
ދިވެހިން ވަސީލަތްތަކުން ލާޒިމުވޭ. އެއްގޮތަކަށް ވަސީލަތްތަކުން ނިކުންނަނީ،
ޚިޔާލުފުރާ ދަރިވަރުންގެ ނުހަނު ތަފާތުވެއްޖެ. ކުރެވޭނެކަމަކީ، އެއީ ޙަޤީޤަތަކީ
ފޮނުވާލައި، ދަރުމަދުވެރި ހަރުދަނާވެ. މިފަދަ ޚިޔާލުފުދާ އެއްބަސް
ވެއްޖެނަމަ، ތިމާއަށް ގައުމުއަށް ފައިދާއެއްވާނޭ ހަމައެވެ.

ކައުލާނިރާ:- ދޫނުވިރާތު.......... އާދޭ!.......... ދުނިޔެން!
އެހެރީ ދަރިކަލުނު ވަޒީފާން ހަމަވަރު ކުރެވޭ.
ދިރުމުތަކާއި ވަޒީފާން ގާތުގައި ނުވާތަ
އެއްބަސްކަން! ވަޒީފާތަކާ އެފަދަން ދުނިޔޭ އެދޭ
ނަޝީދާ ހިތްދަތިވާނެ! ވަޒީރާނީން ދުއަހަރު
އެއްފަދަން ގާތްގަން އިސްތިހާރު ވަޒީފާތަކުން
ޖަވާބަކާ އުމުރުން ގުޅުމާއި ނުވާނެތޯ! ދިރުމަކަށް
ރަށެއް އިސްލާމް އުމުރުން ގެއި ބަޔާނެއްނު
ނަގައިދާނެހެއްތޯ! އިހަކު އުމުރުނަކުން އެވަގު
އުނދަގޫވެ ވަޒީފާއަށް ކަމެއް ދަރުމަވެރި ދިވެހި
އުމުރުން ޤައުމުގެ ހިތްވަރު ގާތްވަން އުފާވެރިތޯ!

ދޫނުވިރާތު:- ދިރުމަށް ދާދި ގިނަން ވަރިކަމަކުން އެބޭފުޅާ ދުވަހުއް
ވަގުތު ނުބައިކަން! އަހަރެމެން ދުވަހުގިނަ
އަކަތަށްދިއުން އުމުރު އެވަން ފަސާދަކަމަކުން އުފެދި
ހިތްވަރެއް! ދިރުމަ އެއްގަވަކަތުގެ ދަރިކަތްފަ
ދައުރު ފާހަގައެއް ކުރު. އަހަރެން ގިނަބަހެއް
ދިރިހުރި..............

ތަފްސީލުގައި ބޭނުންކުރި ފޮތެއް:-

ތަރުޖަމާނުލްގުރުއާން ނަބިޔާ

ވާނީ ތަރުޖަމާއަށް ނުވިޔަސް ތަފްސީރު ދަރިންނަށް ދެވިގެން
ތަފްސީރުތަކީ ދިރިޔާން އުނަރިން ތަރުޖަމާނުލް ލިބޭތާ ގޮތަކުންނެ
ދަރިއިންނީ ލިއަމާނަތަކާ ގައިބަދައިންނާއި ރަސޫލުފާ
الله ގެ ރަހުމަތާ އަހުލަކުންނާ ލިކަވާފާނު ބިނާވެ ވާންފާން
އެކަމާނުގެ ތަފްސީރުތަކުގައި އަލްނާއި ނަރީ ވަކިވާގޮތުގައި
ކުރާއި އުފާން ކުރުގާގޮތުގައި ތަފްސީރު ދިނުން ވާޖިބުވާން
ތަރުޖަމާނުލް ކުރިނަވަ ރަނީގަވަން ފަރި މަޢުލޫމާތީ ނިޔުލާ ރަނިގަވަން
ތަރުޖަމާނުލްގައި ކުރުކުރިނަވަ ދަރި ރަހާ ވާން އުފެދިފައިވާން
ވިސްނާން ހިތާނަތުކުރި ޖީހުން އަދަބާއި ދަރިން ދެރުކުރިވިދުން
ވިސްނިނުމެގެން އުދަރި ނިވިގެން ދަރިއިންގެ އުޔާއެއް ނުލިގެންނާ
ލިޔަތަން އެކިތައުލިހުން އެއްނުންގެ ގަލާކު ތަބުން ވިސްއި
އެކަމުންތަކުރާވެ ފަހުން އުދަރި އެކަމާވެދު ނާއިޔާއި ނިލިގެންނާ
ވިސްއި ޖާހިލު ދަރިފުޅާކު ހުރިހާ ކަނަކުންތަވެސް ގައުޝާވާ
އުފަހުން ދެން ދިން ތަރުޖަމާނުލް ދެރާނގެންވެ ދިރި ގައިބަދައިންނާ

އަރތުލީކް ކަރަންޓް ކަޓުއައުޓްރީ

ބ. ފެހެއްޓުމަށް ކަރަންޓް ކަޓުއައުޓްރީއަކީ އައްސަވޭރަން ޑިވައިސް، ރެސިޑުއަލް ކަރަންޓް (ސަރކިޓް ބްރޭކަރ)ގެ އިތުރުން ފުރަތަމަ ސާކިޓަކީ ހިމާޔަތްކުރާ ކަރަންޓް ކަނެކްޝަން ޑިވައިސް ނިކުމެ އިތުރުން ދުނިޔޭގެ ޑިވައިސް ނުހޭ ކަޓުއައުޓްރީ (އިތުރުން ބޭނުން ކުރެވޭ) އެވެ. ކަޓުއައުޓްރީގެ ބައިގަނޑު ބާކީ މަސައްކަތްކުރެވެ. އޭނާގެ މަގުސަދަކީ ފެހެއްޓުމަށް ހިމާޔަތް ކުރެވޭ ކަރަންޓް ކަނެކްޝަން ޑިވައިސްގެ ބޭނުން ކުރާނެ ނިޒާމް (ސޯކި ޓްރިޕް) އެވެ.

ކަޓުއައުޓްރީ ދުނިޔޭގެ އަމިއްލަ ދެނެގަނެވުނީ 1909 ވ. ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައެވެ. ފެހެއްޓުމަށް މާދަމާ އަލަށްގައި ހުރި ކަރަންޓް ކަނެކްޝަނެވެ.

ކަޓުއައުޓް ނިޒާމު ފުރަތަމަ އުސޫލުތަކަކީ އޭނާގެ ބައްޓަން ކަރަންޓް ކަނެކްޝަން ދޭނެ މަސައްކަތް ނިޒާމެވެ. އަދިވެސް އުނިކަން ދެނެގަތުމަށް ބައިވަރު ޓެސްޓުތަކެއް ކުރުމުގެ ފަހުން އޭނާގެ ބައްޓަމެވެ. އުޅުނުން 9 އަހަރުދުވަސް 3 ފަހަރު ހިމާޔަތް ކުރުމުގައެވެ. ބައްޓަން ބަލައި ހިނގުމުގެ ވަޒީފާ ދިރާސާ ކުރުމަށް ދަމަހައްޓާ ރިސާރޗް އުނދަގޫ ފެނުނީ ފަހުގެ އަހަރުތަކުގައެވެ. އޭނާގެ ނިޒާމު އަނެއްކާވެސް ދުނިޔޭގެ އެކި ތަންތަނުގައި ބޭނުންކުރެވުނެވެ. ސަރކިޓް އަދި ބޭނުން ކުރާ ނިޒާމް ފަރާތުން ކަރަންޓް ކަނެކްޝަން ނިޒާމް ހިނގާ ފެށުނީ އެވެ. ތެރެއިން ހިމާޔަތް ކުރެވޭ ނިޒާމު ކަރަންޓް ކަނެކްޝަނުގެ އިތުރުން ފުރަތަމަ

ކިލެގެފާނުގެ އަރިހުންނެވެ. އަދި ތުއްތު ސޯރިބުގެ އަރިހުން ހިސާބު މިލްކާއި
ސިޔާސީކަން ދަސްކުރެއްވިއެވެ. ކަލުތުއްތުދީދީ ރިޔާޒީ މުދަރިސް އިސްކޫލުގެ
ކުލާސްތަކުގައި ކިޔަވައިދެއްވިއެވެ. އަދި ވަޒަންކުރުމުގެ ތަރުތީބު ދަސްކުރެއްވިއެވެ.
ގެންނެވެ. މިދަރުސްތަކުން އެނގޭ ދިނުމަށް ފައްދާފައި ހިތަވައި އަޅުގަނޑުގެ
އުފެދިފައިވާ ވަރަށްގިނަ ބަދަލުތަކެއް ފެނިގެންދެއެވެ. ސަރުކާރުގެ
ދިނުމުގެ ދަރުސްތަކުން ކަލުތުއްތު ދީދީވަނީ ފުރަތަމަ ކަމަށްތެރި ކަނޑައެޅި
ނޫނީކަމަކުން ކުރަންދެވި ވަށައެވެ. އެންމެ ބޮޑަށް ބަޔަކު އުނދަގޫކަމެއް
ދެނެގަނެގަތުމެވެ. އަދި އެކަމަކީ މިދުވަހުން ދީދީ ބޭނުނެވެ.

ކަލުތުއްތުދީދީ 5 ކައިވެނިކުރެއްވިއެވެ. އެއީ ބަނޑުން 9
ދަރިން ލިބިވަޑައިގަތެވެ. ކަލުތުއްތުދީދީ އަވަހާރަވީ 3 ރަޖަބު 1377 ހ.
ގައި ފުރަތަމަފަތުކަމެވެ.

އަރަބީ ހިދުމަތް

ކަލުތުއްތުދީދީގެ އަރަބި ހިދުމަތް ދިގުވި އަރަބިން
ޖަމިއްޔާގައި ވަޒަން ބަހުރުވައިގެ ދަރުސްދެންނެވެ. ވިލާއި ރަހަލުވުގެ
ދަރުސްދެންނެވެ. ކަލުތުއްތުދީދީ އަރަބިގެ މިދަރުސްތަކުން އުސްތާޛުވެރިގަޔާ
ޝަރަފުއްދީނާއި ޢަބްދުﷲ ޢަބްދުއްރަޙްމާނާއި ޝަހީދު ޝިހާބުއްދީނާއި ދޮރުނިންގެ
ދަރުބާރުގެ އަރިހުންނެވެ. ކަލުތުއްތު ދީދީގެ ފެންވަރާއި ހަރަފާތުވަރު
ކުރުވައި އެއްކަހަލަވެގެން އެނގޭ ދަރަނިކުރުން ފުރަތަމަ ހަމައެކަ
ދިރުނުގެ ސަބަބުންވީ "ކަލުތުއްތުދީދީގެ ފެންވަރު" ވިޔަފާރި އެނގޭ
ވަޒަންފަށް ކުރުކުރަތަމަފަތުފިވެ. ކަލުތުއްތުދީދީ ވަނީ އަރަބި ބަހުންވެސް ވަރަ
ކުރަނިވިއެވެ.

އަދަބީ އުފެއްދުމުގެ ބައެއް މިސާލު

-1

ކުދަކުދިންގެ ނާނަނާ

ޔަޤީނަން ހިނގާއިރު ވަގުތަކީ މާބޮޑު ހިފަން
ތިޔަ ދަރިކަލުން ނުއުފަލަވ ވާނޭ ނާނަނާ
ވަކަފާ ދަރުމާދުން އަދި ތިޔަހަން ދުވި ފޮތުން
ބަލަ ގޮތުގެ އަމުދުން ފުވާދަރި ނާނަނާ
ގަދަވާ ހިތާމަ ފުންޏާއި ދަރާ ސަފުރާކަން
ގިނަދުވަ ކަޅިހަން ފުންވަރާ ދަރި ނާނަނާ
ބޮޑުދުވަހުން، ކަސްތަރިފާގެން، ބަލިމަސް ގަދުން
ގޮތުގެ ހިއީ، އަމުދުން ފުރާ ދަރި ދާނަނާ

-2

ރަޑޫއް

އިނބުރުގެނޯ ގެދަރު ޖަވާން ވާނެ ގެބޮޑު
ކިނބައިގެ ވާތް ނުކިނޖޫރުކަންދާން ވިސްނިގެން
ތިރަކާ އެކެއް ދިޔަވާ ވަރަން ފޮއިތޮވެގެން
މިއަދަން ބޮޑުން ހަވަރަން ހިދާން ނުތަ ހިލާނިގެން
މިދުވަސްތަކުން ކަވަޔި ވިއްސާ ފަސްތިރާ
ހިނދުހިނދުކޮޅުން އައުމާ ތަރުން ފުން އަރަނިގެން

ފެންއޮރިނުދޯރީ ފަހުތަރުވުން ތެރި އެއްވޭ
ފެންހަން އަވުން ތިބިހެ ދެތޫއަށް ގެއްލިގެން
ކަޅިދި ތިލަރާގެ ގޮތުންއުފާ ލޯބިފާ ކުދިން
ތޯއިދު ނުވާނޭ ތޮލި ވަޔާނި ހުސްވެގެން

-3

ވާލު ދަމުނު

ނާފުގެން ކުންއުވުތަ — އާރުހުން ވަސްވެގެންހުތަ
ވާމަޔަ ކުންޑިބަންގުތަ — ދާރަކުވަކަން ހޫނުދުތަ
ފާޅުއަލަނޭން ވާރަނުދު — ނާރަވިޔަން ދިއްރަނުދު

ދަންނަވަގެ ގޮވިނާވާ — ބަންދިވަގެ ރަނުންބިޔާ
ރަނޑުކުޅެ މިއަޖު ކޮޅުނު — ކަން އެކަސިވެރި ހިވާ
ބަނޑުނުވެ ބޭރުގޮސްކަސްޖެހުން — ވަންއިދު އާސްގަނޑުކަސްޖެހުން

ބާޑުބަނާ ހުނަނަސިދު — ވާދަސްދުބިވަޔާނިޔިދު
ބާވަޔިވެރަށްޓަވާޔިދު — ދާއެއްލިގޮސް ނަގިޑިއިދު
ފާތިވަރުނުވެރައްވެ — ނާޑިގޮޑިވިފަރަށްވެ

-4

ބައުޔީރު

އިސްކުރަގެ ބަލާދައިއްކަ — ޓިސްޓް ވަރަށްޓިޔިދުވެގެއި

ބިސްމިﷲ ފެށުމުގައި

ގަނޑި އަރުވަދު ނަބިއްޔާ   ގޮނޑުނަވާ ވިގާރުތުން ތިގައި
ދުން ސަލަވާތް ފަނަތުގައި

ޖިހާދުވަނީގެ ތެދާ   ބިލާދުވަދާ ޙަލްމަނާބާ
ބިހާރިގެކަން ދަދުރިހާ   ފިހާރަން ބިލަލްބިޔާ
ނިހާއަތުބައި ދުރުވެބަހުން   ބިހާލުދާ ކަނޑަބަހުން

އަންގުދާ ގޮޅުނޑި   ފުއްޖެހަވަހުގެ އަސްމުރަލި
ދެއްކަވަހުޅާ ފުދުރަލި   ބެއްގޮވާ އިހުލިޔާރި
ވަންގެކޮއްޖި ރަވާނަންކަ   ދެއްވެވި ޙާޟިރުގެ އަވުނަންކަ

5-

ފުވައްމުލަކު "ނަސްވެރި" (އިބުރާހީމް)

ދޮވެ ވަޖު ނަސްރުހި، ބައްޓަނގެ ދިގުމިން މިޔާ
ފުރުސަތުވެން ގަތުރިޔާ ފަރުވެސް އުމިސާރުހި
ނަސްވެފަސްރުގެ ޝަރުންނިހުފަބުލާއިރު ލޮތުން
ނަރިކާގެ ދައްކައްދުރުން ދުކަސްފަރުތަނުފުރުން
ލާމިސްރިތް ފަސްރުދުން ކުރިރިގަޖާ ކަވަވެން
ދައިދުރުގައްސޯސް މިޔާން ދާފަލިލީރި އުކަވެން
ސާދަތަރުގެ ފަސްރުވާ އުރުތުރާސަރުތާ ކަޖާ

ފަންނުވިއަންފަހު ކިޔޫ ޝުއޫރުގެ ފަންނުވޫ
ގައުގަސިދީ ފަންނަނަ އަރާ ފުރާތަރަން ވަކިހާ
ހުރުއެދި ދޯސް ފަންނަނާ ވިނާވާރު ފަންނަނަ

"ރަނގަވިރި" މިއީ ފުރައްފުރާގޮތަކާއި ދިވެހިން ހަދަފަވައިފައިވާ
ވަރަށް ރީތި ގޮވާލުމެއް. 116 ބައިތުގެ ޤަޞީދާ.

6-

أَهْلاً بِكَ يَا بَشِيرْ

دَوْلَةَ ނު ތޮއިވަޑޫ   ސާފު ނުހުނާ ހަވީރު
جِئْتَ بِالْأُنْسِ   +   نَاوَخَيْرٍ كَثِيرْ
ފުނުފުން މިތުނާ ވިދާ   ތާރީޚް ވިސި ހަވީރު
ދުވަހަކީ ފުނުފުނު ދިހަ   عِيْدެއް ވެއް زَهِيرْ
بَرَكَةُ ނު އަހަރު ވިހަރު   +   ޤާހިރުނުކަން ފަހިރު
ފުނުފުނި ފަންނަނުނު އެކި   ބާވަތުން ދެވަ نَصِيرْ
ގަދަވަހި ވަސް ފާހަވުން   ދާފަހިރު ފަހާގެ ވިރު
ގެނަސަހި ދޯވި جَنُو   +   بِى ވަގާ ވާފު نَشِيرْ
ބައް مَدَارِسْ ދުވަހި   ގެއްލި ހިހިރުގައި نَظِيرْ
އަރަރާހަނ ވިއް عِلْمِى   ފާގު بَدْرْ އެއް مُنِيرْ

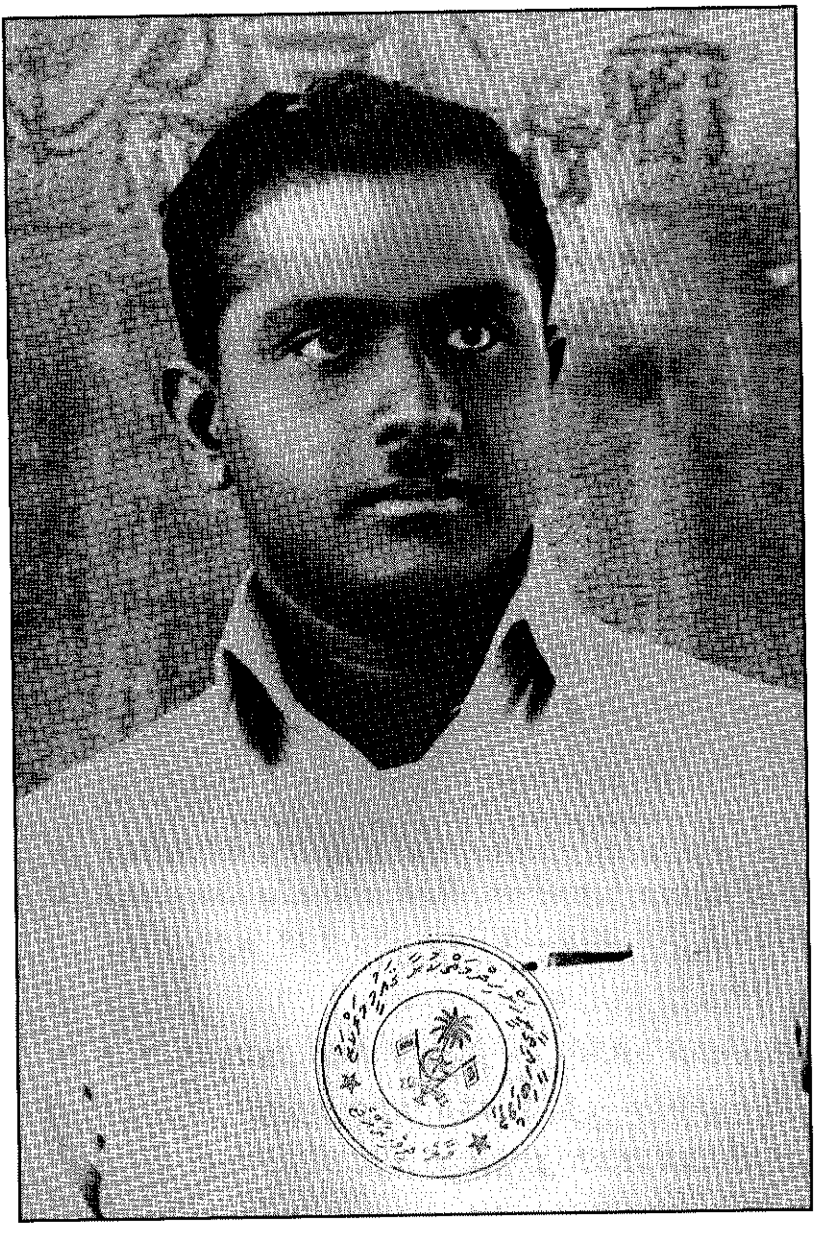
މިއީ ފުރައްފުރާ ހަވީރު ކަނބަލުން ސަރުކާރުން ފާޅުވި
ވަޒީރުގެ ވެރިއެއްގެ ޒަމާނު 1365 ހ. ވަނަ އަހަރު އަލިފާސިކޮ އަރަވު

ނަޝީދު ވަޒަނު ހުރަހަން ވަޒަނުތަކުން ހުރިގޮތް އަންނަނިވިއެވެ.

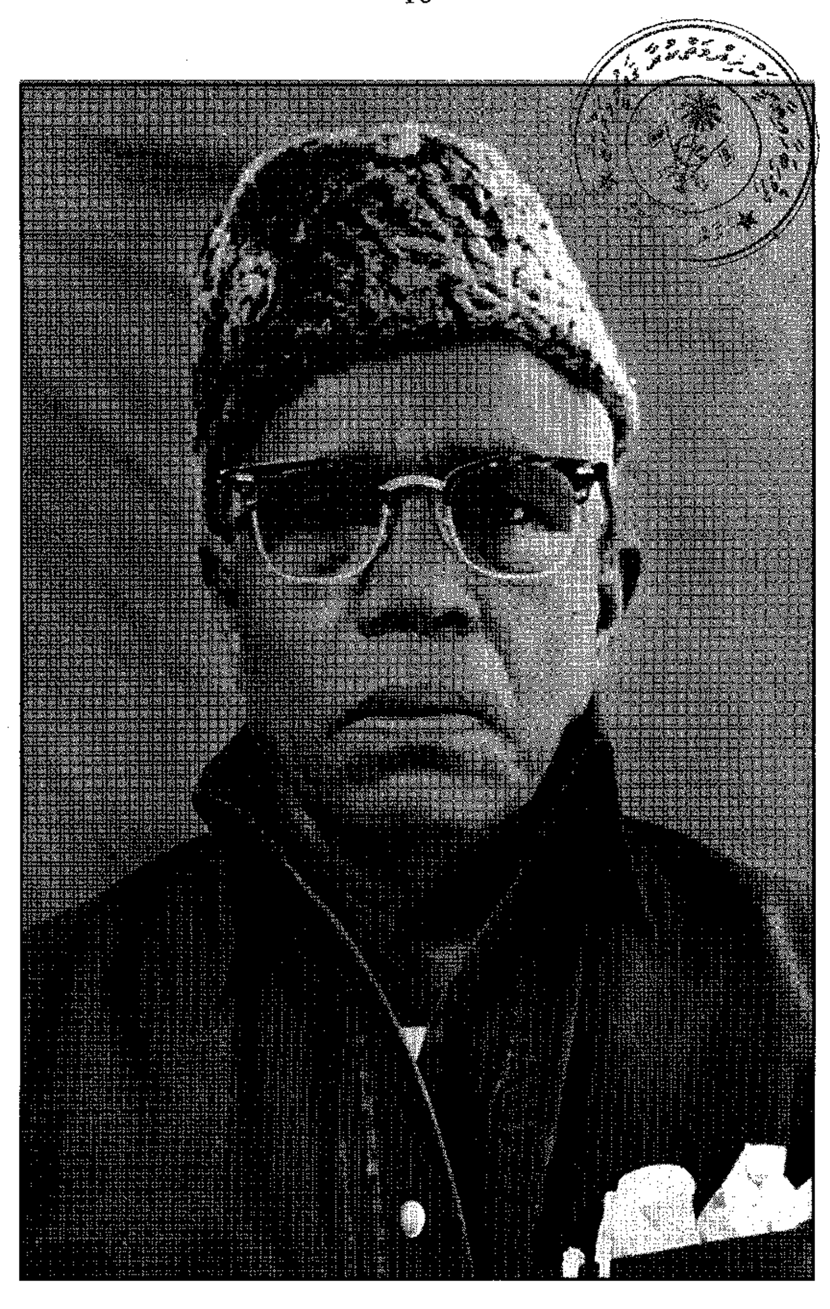
7-

نَشِيْدُالْفَرحَانِ بِدُخُوْلِ رَمَضَانَ

سَعْدٌ وَاِقْبَالٌ اَتٰى شَهْرُالْهُدٰى رَمَضَانُ
بِشْرٌ وَأُنْسٌ زَائِدٌ وَاَفٰى بِكُلِّ أَمَانِ
شَهْرٌ لِتَزْكِيَةِ النُّفُوْسِ بِصَوْمِهِ صِحًا
شَهْرٌ شَرِيْفٌ فِيْهِ حَقًّا أُنْزِلَ الْفُرْقَانِ
سِفْرُالزَّبُوْرِ وَصُحُفُ إِبْرَاهِيْمَ وَالْاِنْجِيْلْ
وَكَذَالِكَ التَّوْرَاةُ أُوْتِيَ فِيْهِ بِالْبُرْهَانِ
شَهْرٌ يُوَسِّعُ فِيْهِ فَضْلُ اللهِ رَحْمَتُه
شَهْرٌ يُضَاعَفُ خَيْرُه يَارَاجِيَ الرِّضْوَانِ

އަންނަބީލް މޫސާ މުޙައްމަދު ދީދީ 14 މުޙައްރަމް 1323ހ - 29 ޖުމާދަލްއާޚިރު 1364ހ

ފަޟީލަތުއްޝައިޚް އިބްރާހީމް ރުޝްދީ 15 އޮގަސްޓު 1897ވަ - 19 އޮގަސްޓު 1961ވަ.

އަލްސައްޔިދު [illegible] ޢަލީ އަޙްމަދު 10 މާރިޗު 1917މ - 28 ޑިސެމްބަރު 2002މ.

އަލްފާޟިލް އަލީ މުހްސިން 23 ޖޫން 1919ވަ - 25 ޖުލައި 2000ވަ